ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1993 йил 25 ноябрь
ПАЙШАНБА
№ 126 (5.567).
СОТУВДА ЭРКИН НАРХДА.

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-сиёсий газетаси • 1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

1993 ЙИЛ 1 ДЕКАБРДАН ИШ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР ВА СТИПЕНДИЯЛАР МИҚДОРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

1. 1993 йил 1 декабрдан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида:

иш ҳақи ўрта ҳисобда 1,5 баравар оширилиб, иш ҳақининг энг кам миқдори 24.300 сўм-купон;

фуқароларнинг солиқ солинмайдиган даромадлари ойига 24.300 сўм-купон миқдорида;

ҳозирги вақтда амалда бўлган барча турдаги пенсияларнинг миқдорини 1,5 баравар кўпайтириб, пенсиянинг энг кам миқдори ойига 26.300 сўм-купон қилиб белгилансин.

2. Олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендиялари 1,5 баравар оширилиб, бунда талабалар ошхоналари ва буфетларидаги тушликлар қийматидан 50 фоизли чегирма сақлаб қолинсин.

3. Вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлари, бюджетдан маблағ билан таъминланадиган ташкилотлар ва муассасалар ходимларининг мансаб окладлари ўз вақтида қайта ҳисоблаб чиқилишини таъминласинлар, бунда меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича ягона тариф сеткаси разрядларига мувофиқ ушбу фармонда белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорига амал қилинсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Ижтимоий таъминот вазирлиги пенсиялар миқдори ушбу фармонга мувофиқ қайта ҳисоблаб чиқилишини таъминласин.

5. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги бюджетдан таъминланадиган муассасалар ва ташкилотлар ходимларининг иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни ошириш билан боғлиқ харажатларни маблағ билан таъминлаш манбаларини аниқласин.

6. Мулкчилик шаклларидан қатъи назар хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотларга мазкур фармонга мувофиқ даромад манбаларини қидириб топишларига қараб, бундай манбалар вақтинча етарли бўлмаганда эса банк муассасалари томонидан аниқ мақсадни кўзлаб бериладиган кредитлар ҳисобига меҳнат ҳақини ошириш тавсия этилсин.

7. Ушбу фармон бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклатилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 22 ноябрь.

Бекобод районидаги «Далварзин» жамоа хўжалиги аъзолари жорий йилни ёруғ юз билан якунламоқдалар. Пахтакорлар давлатга хом ашё сотиш режасини муваффақиятли бажардилар. Бунда А. Тошматов бошлиқ бригада заршуносларининг муносиб ҳиссалари бор. Улар 95 гектар ернинг ҳар гектаридан 29 центнердан ҳосил йиғиштириб олишди.

СУРАТДА: хўжалик бошқаруви раиси Мўминжон Султонқулов (ўнгда), моҳир теримчи Муножот Усанова ва илғор бригада бошлиғи Абдуфаттоҳ Тошматов пахта сифатини кўздан кечиришаяпти.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ХИРМОНГА БАРАКА!

ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1993 ЙИЛ 24 НОЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

Вилоятлар	Режадагига нисбатан фоиз ҳисобида			
	Жами		Шу жумладан машина терими	
	Бир кунда	Мавсум бошидан	Бир кунда	Мавсум бошидан
Бухоро	—	117,14	—	28,46
Хоразм	—	116,91	—	33,64
Қашқадарё	0,04	113,80	0,03	97,36
Навоий	0,02	107,11	0,01	64,40
Андижон	0,18	104,05	0,14	46,60
Сурхондарё	0,03	102,69	0,02	52,18
Қорақалпоғистон Республикаси	—	101,45	—	65,64
Фарғона	0,69	94,70	0,14	17,58
Наманган	0,93	90,67	0,76	31,92
Самарқанд	0,06	85,61	0,01	43,71
Жиззах	0,05	82,27	0,03	79,10
Тошкент	0,06	81,72	0,01	63,48
Сирдарё	0,03	67,50	0,01	57,10
Республика бўйича	0,17	97,61	0,08	56,45
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Сурхондарё	0,07	95,40	—	—
Қашқадарё	0,02	85,15	—	—
Наманган	1,24	30,62	—	—
Андижон	—	—	—	—
Навоий	—	—	—	—
Республика бўйича	0,07	92,40	—	—

ОЛТИН ЕРДА ҚОЛМАЙДИ

Нафсиламбрини айтганда, бу йилги пахтадан баракали хирмон кўтариш наманганликлар учун осон кечмаяпти. Вилоят далаларида мураккаб бир шароитда ҳосил етиштирилди. Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, баҳор ва ёз ойларида устмауст бўлган об-ҳаво инжиқликлари катта-катта пайкалларда пешона тер эвазига етиштирилаётган ҳосилнинг пишиб етилишини кечиктириб юборди. Билъакс, дала меҳнатчилари ҳар қандай қийинчилик ва муаммоларга қарамасдан ғайрат камарини белга маҳкам боғлашиб, эл олдида берган ваъдаларига вафо қилиш учун астойдил кураш олиб бормоқдалар. Эл-юрт фаровонлиги йўлидаги шижоатли меҳнат пировард ўзининг ажойиб самараларини беради. Ҳозиргача вилоятда давлатга пилла, дон, картошка ва полиз маҳсулотлари сотиш йиллик режалари ортиғи билан адо этиб қўйилди. Чорвачиликда эса тўққиз ойлик марра анча олдин эгалланди.

Шу кунларда белида қуввати, юрагида ўти бор кексаю ёш машаққатлар эвазига бунёд бўлган оқ олтинни йиғиб-териб олишда пахтакорларга яқиндан ёрдам беришмоқда. Арғамчига қил — қувват, деганларидек, орият — халқ ҳаёти ва маънавиятида доимо устивор. Бу анъана элимизнинг жасорат туйғуси билан эгизак.

Куни кеча вилоят ҳокимлигида бўлиб ўтган маслаҳат кенгашида ана шулар хусусида сўз борди. Ҳозиргача ўнлаб хўжаликлар, юзлаб бригадалар, оилавий звенолар йиллик пахта тайёрлаш режасини бажарганликлари ҳамда айни пайтда йиғим-терим ҳал қилувчи паллага кирганлиги таъкидланди. Уни вилоят ҳокими, Ўзбекистон халқ ноиби Б. Р. Рапиғалиев бошқарди. Йиғилишда вилоят меҳнаткашларининг нияти далалардаги ҳосилни тезроқ йиғибтериб олишдан ва уни юқори навларда қабул пунктларига топширишдан иборат эканлиги даъваткорона айтилди. Вилоят ҳокимининг ўринбосари М. Турсунов вилоят ҳокими Б. Рапиғалиевнинг барча наманганликларга қарата «Очиқ хат»ини ўқиб эшиттирди. Шундан сўнг вилоят соғлиқни сақлаш бўлими мудири В. Умурзоқов, «Намангантранс» концерни бошлиғи М. Болтабоев, тикувчилик бирлашмаси бош директори О. Маҳсумов, муҳандислик-иқтисодиёт олийгоҳи ректори Ҳ. Набиев, Наманган шаҳар ҳокими А. Икромов ва бошқалар сўзга чиқишиб, сафарбарликка даъват этувчи бу хатни қизғин қўллаб-қувватладилар.

Вилоятда пахта йиғим-теримига оммавий чиқиш, сафарбарлик тўлқини «Очиқ хат» эълон қилинган кундан эътиборан янада авж олди.

А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

КЕЛГУСИ ҲОСИЛ ТАРАДДУДИ

● Қўшимча мажбуриятни ҳам бажариб, ялпи хирмонни 400 минг тоннадан оширган Бухоро вилояти пахтакорлари кузги-қишки ишларни авж олдирмоқдалар. Далалар ғўзапоядан тозаланмоқда. Бухоро туманининг «Мустақил Ўзбекистон» жамоа хўжалигида бу тадбирларни қисқа муддатда тугаллаш ва бўшаган майдонларга кузги дон экишга бағишланган кўргазмали семинар ўтказилди.

Илҳом САФАР,
ЎзА мухбири.

ТЎРТКЎЛ ШАҲРИ ФУҚАРОЛАРИГА

Азиз дўстлар!

Сизларни Тўрткўл шаҳрининг 120 йиллик тўйи билан чин қалбимдан муборакбод этаман.

Жайҳун ва Сайҳун дарё оралиғидаги ерлар Ватанимизнинг илк қадимий тарихи ва маданиятига бешик бўлган муқаддас маскандир. Бу ерларда яшаган аждодларимиз эрамиздан олдинги минг йилликлардаёқ мустаҳкам қўрғон ва шаҳарлар бунёд этганлар, деҳқончилик илмига асос солганлар, тошқи ёвлар ва табиий офатларни мардонавор енгишга қодир эканликларини намойиш қилганлар, дунёга машҳур олиму фузалоларни етказиб берганлар.

Қутлуғ ўтмиш анъаналарининг ворислари бўлган сиз ва боболарингиз бунёд этган Тўрткўл ҳам ўзига хос тарих ва маданият, саноат ва халқ хўжалигининг барча тармоқлари ривож топа бошлаган шаҳардир. У азалдан илдизи бир бўлган туркий элнинг — ўзбек ва қорақалпоқ қавмларининг, бу ерда истиқомат қилаётган барча миллатларнинг қондошлиги ҳамда тотувлиги тимсолидир. Бунда эл-элатни биродарлардек жипслаштирган ўзбеклар билан қорақалпоқлар бир дарёдан сув ичиб, бири ўлан, бири мақом айтиб, қуда-қудағай бўлиб, пойгаларда бири от эгарлаб, бири дастурхон тузаб, ҳаётнинг синовли довонларидан оға-инилардек ўтиб келмоқдалар.

Истиқлол нафасидан қад ростлаётган она-юртимизда бугун, эътиқодию касб-коридан қатъи назар, юзлаб миллат вакиллари елкама-елка туриб меҳнат қилмоқдалар, буюк келажагимиз пойдеворини яратмоқдалар. Ана шу катта саодатли хонадоннинг муносиб фарзандлари бўлган сиз тўрткўллик қадрдон биродарларим ҳам ўз шаҳрингизни мамлакатимизнинг замонавий, гўзал, янада гуллабяшнаган масканига айлантиришларингизга ишончим комил.

Барчангизга бу эзгу йўлда улкан зафарлар, сиҳат-саломатлик, бахт-саодат тилайман.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 23 ноябрь.

КАТТА КУЧ

ЙИЛ бўйи қилинган катта меҳнат самарасини кўриш ҳар бир деҳқоннинг орзу-истаги. Ниҳоят, ғалвир сувдан кўтарилди. Вилоятимиз азамат деҳқонлари ғалаба маррасига етиб келдилар. Давлат хирмонига 460 минг тоннадан зиёд оқ олтин тўкилди. Бу ютуқни қўлга киритишда биз— механизаторларнинг ҳам катта ҳиссамиз бор. Эрта баҳордан деҳқонга таянч, мададкор бўлдик. Қишлоқ хўжалигининг барча тармоқларида механизаторлар катта куч. Хўжаликнинг техникасиз, техникани эса, механизаторсиз тасаввур қилиш қийин. Чигит экиш, қатор ораларига ишлов бериш, озиқлантириш, дефолиация, чилпиш каби ишларнинг барчаси механизация кучи билан амалга оширилади.

Бу йилги йиғим-теримда Расул Бобомуродов, Қодир Намозов каби ҳамкасбларимиз мавсумда 130—140 тоннадан пахта териб тўкди. Мен мавсумда 135 тонна жавоҳирни хўжалик хирмонига армуғон этдим.

Яқинда хўжалигимизга узоқ йиллар саркорлик қилган, пахтачиликни ва бошқа соҳаларнинг ривожига салмоқли ҳисса қўшган, умрининг катта қисмини хайрли ишларга сарф этган Меҳнат қаҳрамони Рўзмат Ғойибов номини бердик. Бундан барча хурсанд бўлди. Бугунги кунда шу ном билан аталаётган хўжалигимиз пахтакорлари ҳам ғалаба маррасига етиб келишди. Давлатга 8 минг тоннадан зиёд дурдона сотилди. Бу республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлашга қўшган ҳиссамиздир.

Эркин МАҲМУДОВ,
Усмон Юсупов районидаги Р. Ғойибов номли ширкат хўжалиги механизатори.

НАВБАҲОР ШУКУҲИ

Далалар оқ парқуга бурканмоқда. Борлиқни ҳайдов тракторларининг гуруллаши тутган. Энди деҳқон заминга дам бериб, шудгорлашни оби-тобида олиб боряпти. Одамларга синчков назар ташларканман, заршунос кайфияти йил якунига боғлиқ, деган нақл хаёлимда жонланади. Ҳув ана шогирдларига нималарнидир уқтираётган йигит мавсум қаҳрамони Аслон Эшпўлатов. У «Янгиқўрғон» жамоа хўжалиги далаларида чинакам жасорат кўрсатиб ишлади. Пўлат этакдан 250 тонна оқ олтин тўкди. Меҳнатдан бахт топган бундай табаррук инсонлар Навбаҳорда жуда кўп.

Биз Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган куннинг бир йиллигини ёруғ юз билан кутиб олаётганлигимиздан беҳад шодмиз. Барча жабҳаларда илдам қадамлар қўйиляпти. Айниқса асосий тармоқ — пахтачилик жадал ривожланяпти. Хўжаликларнинг раҳбар ва мутахассислари, фидокор деҳқонлар фан ютуқлари, илғорлар тажрибаси ҳамда меҳнатни ташкил этиш, уни рағбатлантиришнинг синалган усулларини амалиётга кенг жорий этмоқдалар. Шу боис унумдорлик ортиб, маҳсулот сифати яхшиланмоқда. Бу йил район бўйича белгиланганидан анча кўп — 30.600 тоннадан ортиқ пахта топширилди. Йиллик режа 118 фоизга адо этилди. Қувончлиси шуки, навбаҳорлик заршунослар бу йил ҳам Навоий вилоятида биринчи бўлиб ғалаба рапортига имзо чекдилар.

Эл ўртасида «Навбаҳор» тамғаси деган ибора юради. Бу жумла замирида ташаббускорлик, меҳру оқибат, юксак инсонийлик каби фазилатлар ётади. Ҳокимлик тадбирлари турли миллат вакиллари ўртасидаги дўстлик, биродарлик алоқаларини тобора мустаҳкамламоқда. Тарбиявий-ташкилий ишларимизнинг ўзига хос томонлари бор. Жумладан, ғалвир сувдан кўтарилганда бола-чақалар билан бир ерга йиғилиб якун қиламиз. Бунинг тарбиявий аҳамияти катта. Яхши ишлаганлар шаънига мақтов ёғилганда улар қадрдонлари табригидан бошлари осмонга етади. Карвондан ортда қолганлар эса икки томонлама ноқулай аҳволга тушадилар. Одамлар пудрат усулида ишлаб бола-чақалари билан сидқидил тер тўкишаётганлигининг боиси ҳам шунда.

Оталар бизнинг фахримиз, суянган тоғларимиздир. Уларнинг бой тажрибалари, маслаҳатларига таянган ҳолда улуғ ишларга бел боғлаяпмиз. Нуронийлар тез-тез ташаббуслар билан майдонга чиқишмоқда. Свердлов номли жамоа хўжалигида истиқомат қилаётган Равшан ота Файзиев, Райим ота Равшанов ва бошқалар сув муаммосини узил-кесил ҳал этишни қатъий таклиф қилдилар. Имкониятлар ҳисоблаб чиқилди. Ҳашар уюштирилиб, канал қазилди. Натижада экинзорлар, 400 хонадон обиҳаётга ёлчиди.

Туманда Ҳамро ака Пўлатовни кўпчилик танийди. У пахта илмининг устаси. Узоқ йиллар жамоа хўжалиги бошқаруви раиси бўлиб ишлаб мўл, арзон ва сифатли ҳосил етиштиришнинг ўзига хос тажриба мактабини яратди. Ҳамро ака ҳозир ҳам муқаддас ташвишлар билан яшамоқда. Кўкламда ҳузуримизга келиб чигит навини танлашга алоҳида эътибор бериш зарурлигини уқтирди. Айниқса ўта шўрланган, захкаш ерларга «Ан—Боёвут-2» навини экишни таклиф этди. Кўпгина мутахассислар ҳам шу фикрда эдилар. Авваллари 10 минг гектар ернинг икки марта шўрини ювмасдан туриб тузукроқ ҳосил олиб бўлмасди. Юқоридаги навнинг шарофати билан барча майдонларда баракали ҳосил етиштирилди. Иқтисодий манфаатдорлик таъминланганлиги сабабли йиғимтерим зўр уюшқоқлик билан олиб борилди. Айрим хўжаликлар катта майдонларда биринчи терим тугамасиданоқ йиллик режани бажардилар.

Навбаҳорда 74 минг аҳоли истиқомат қилади. Бир вақтлар даромаднинг тайини бўлмагани сабабли 6 мингдан ортиқ киши шаҳар корхоналарига ишга жойлашганди. Пудрат қудрати, истиқлол шарофати туфайли улар жонажон хўжаликларига қайтишмоқда. Яқинда Соатқул Жўраев номли жамоа хўжалигида бўлдим. Боғбону соҳибкор, чорвадору қурувчи ўзларига яратилаётган қулайликлардан бошлари осмонда. Президент фармонлари меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялашнинг чинакам таянчига айланганлигини миннатдорчилик билан таъкидлашарди. Ўткир Жўраев, Ахтам Тўраев, Раҳмат Шаропов каби пудратчилар оила аъзолари билан 1 миллиондан ортиқ даромад қилишибди. Ҳа, фидокор деҳқон ўз ерининг ҳақиқий хўжайинига айланди.

Қаерда ҳамжиҳатлик, меҳр-оқибат кучли бўлса, ўша ерда тинчлик-хотиржамлик барқарор бўлғай. Меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан амалга оширилаётган тадбирлар худди шу эзгу ниятга хизмат қилаяпти. Бизда 12 нафар юз ёшдан ошган табаррук кишилар бор. Улар ҳамиша иззатда. Кўплашиб ҳолларидан хабар олиб, амалий ёрдам ва мадад кўрсатиб келаяпмиз. 347 нафар боқувчисини йўқотган оилалар ҳам доимий эътиборда. Хайрия фондидан уларга мадад пули ажратилмоқда.

«Гигант» давлат хўжалигида барча тармоқ бирдек ривожланмоқда. Директори Ўзбекистон халқ депутати Тошпўлат Болтаев ва мутахассислар оммани мақсад сари тўла сафарбар этишмоқда. Мазкур хўжаликда Санобар ая деган онахон яшайди. Вақти-вақти билан унинг ҳузурига бориб кўнглини овлайман. Кам-кўстсиз яшаши учун нимаики зарур бўлса, биргалашиб муҳайё қилишга ҳаракат қилаяпмиз. Ая ҳар борганимизда қўлини очиб, дил-дилдан дуо қилади. Қарилари ҳурмат-иззатда бўлган жойдан асло барака кўтарилмайди!

Конституция қабул қилинган кундан буён ўтган давр мобайнида туманда катта ўзгаришлар рўй берди. Ҳашар йўли билан йўллар қурилди. Ҳозирги кунда ажойиб поликлиника, касалхона қурилиши изчил давом этмоқда. Шифо масканлари келаси йили ишга тушади. Кўпчилик кучи билан бунёд этилган ажойиб ўйингоҳимиз бор.

Кейинги ўн йил ичида районда давлатга мева, узум топшириш режалари бажарилмаган. Охунбобоев номли, Соатқул Жўраев номли, Навоий номли жамоа хўжаликларида бўлганимизда меҳнат фахрийлари ноз-неъмат етиштиришни сезиларли даражада кўпайтириш, дастурхонимизни мева-чевага, сабзавотга тўкин қилиш вақти аллақачон етганлигини уқтиришди. Ҳокимлик бу ўта долзарб масала устида жиддий бош қотирди. Нуронийларнинг ўзлари хайрли ишга бош-қош бўлишди. Кўп бирлашса барча мушкуллар осон бўлади. Ҳамжиҳатлик шарофати туфайли 500 гектарда янги боғ, 20 гектарда анорзор, анжирзор, 300 гектарда эса токзорлар барпо этилди. Келаси йилдан бошлаб улардан катта ҳосил оламиз.

70 йилдан ортиқ вақт мобайнида Ўзбекистон фақат хом ашё етказиб берувчи ўлкага айлантирилди. Қадоққўл деҳқон йил — ўн икки ой сидқидил тер тўкиб, меҳнатининг роҳатини кўрмади. Бизнинг пахтамизни кимлардир қайта ишлаб, катта даромад эгаси бўлишди. Мустақиллик, Ўзбекистон Конституцияси туфайли асрий орзулар рўёбга чиқмоқда. «Гигант» давлат хўжалигида 3 миллион шартли консерва банки ишлаб чиқарадиган цех ишга тушди. Жамбул номли колхозда шарбатлар тайёрлайдиган корхона қурилади. Яқинда яна консерва тайёрланадиган асбоб-ускуналар келтирилди. Умуман 1994 йилда қатор кичик корхоналар иш бошлайди. 6 та ғишт заводи гуриллаб ишламоқда. 1993—1994 йилларни газлаштириш йили деб эълон қилганмиз. Президент фармонлари шарофати билан ҳозирча 80 километрга газ қувурлари тортилди. «Зарафшон», Навоий номли жамоа хўжаликларидаги хонадонларда зангори олов ёнди. Тўртта хўжаликда газлаштириш ишлари кетаяпти.

Ҳокимлик эътиқодли, ишбилармон, ҳар бир масалага давлат нуқтаи назаридан ёндошаётган раҳбарлар, мутахассисларни ғоят қадрламоқда. Айни пайтда бўшашувчанликка йўл қўяётган, мустақилликни сўздагина мустаҳкамлаётган кимсалар фаолиятига муносиб баҳо берилмоқда. Район коммунал хўжалигидаги аҳвол бизни ўйлантириб қўйди. Кўпчилик таклифи билан унинг раҳбари ўзгартирилди. Ҳозирги кунда бу ерда ҳам яхши томонга ўзгаришлар бўлмоқда. Президентимиз уқтираётганидек, ўзини билган раҳбар халқни ўйлайди, одамлар турмуш фаровонлигини ошириш йўлида жонбозлик, ташаббускорлик кўрсатади. Биз келажагимиз эгалари — ёшлар ҳақида ғамхўрлик қилишни унутаётганимиз йўқ. Иқтисодий қийинчиликлар сезилаётган бўлса-да, иккита янги мактабни қуриб ишга туширдик. 8 та илм маскани қурилиши тезкорлик билан олиб борилмоқда. Лекин ҳали болалар боғчалари, маданий-маиший муассасалар ишини намунали йўлга қўйиш учун кўп иш қилишимиз керак.

Сўнгги йилларда аҳолига уй-жой ва қўшимча томорқа учун 960 гектар ер ажратилди. Томорқаларда ноз-неъмат етиштирилмоқда. Одамлар ортиқча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиб, оилавий бюджетларини мустаҳкамлашмоқда. Фермерлик ҳаракати ривожланмоқда. Яхши фермерларимиз оғизга тушиб қолишди. Навоий номли жамоа хўжалигидан Жаҳон Қурбоновни мисол қилиб келтириш мумкин. У оила аъзолари билан юздан ортиқ қорамолни парвариш қилмоқда. Янгиқўрғон қишлоғидаги ишбилармон Нормурод Жумаев эса мингдан ортиқ нутрия асрамоқда. Ишбилармонларнинг кўпаяётганлиги давлатга ҳам, одамларга ҳам катта наф келтирмоқда. Ҳозирги кунда 44 та кичик корхонамиз бор. Италия билан ҳамкорликда қурилган ип-йигирув корхонасида 150 киши ишлайди. Кўриниб турибдики, Конституциямизда қонун йўли билан мустаҳкамлаб берилган имтиёзлардан баҳраманд бўлаётган навбаҳорликлар асло кам бўлишмаяпти.

Акром АЛИҚУЛОВ,
Навоий вилояти Навбаҳор тумани ҳокими.

ШУ ЗАМИНДА ЯШАЁТГАН ҲАР БИР ИНСОН—МИЛЛАТИ, ДИНИ ВА ЭЪТИҚОДИДАН ҚАТЪИЙ НАЗАР—МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОН ФАРЗАНДИДИР

Мустақил Ўзбекистонда юздан ортиқ миллат ва элат вакиллари бор. Уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари Конституциямизда қонун йўли билан мустаҳкамлаб берилган. Ҳа, шу табаррук заминда яшаётган фуқаро дини, миллатидан қатъий назар Ватанимиз азиз фарзандидир!

Олижаноб фазилатларни ўзида мужассамлаштирган ўзбек халқи бошқа миллат фарзандларини ҳамиша юксак қадрлаган ва бундан кейин ҳам шундай бўлажак. Шу боис барча қўлни қўлга бериб, мустақил Ўзбекистон равнақи йўлида сидқидил тер тўкмоқда. Ҳамжиҳатлик, меҳру оқибат, биродарлик ришталари маҳкам боғланиб турли миллат кишилари бир-бирлари билан ака-ука, опа-сингил, қариндош, қуда-қудағай бўлиб кетишмоқда.

Аммо ана шу дўстлик, қадрдонликни, осуда ҳаётимизни кўролмаётган ғанимлар бор. Узоққа бормайлик, Ўзбекистон рубль маконидан суриб чиқарилганлиги бизни ўта ҳушёрликка чақирди. Бир нарса кишини қувонтиради: одамлар сохта сиёсатчиларнинг уйдирмалари, ўринсиз миш-мишларига учмай, барча шум ниятларни пучга чиқармоқдалар. Президентимиз атрофига янада маҳкамроқ жипслашиб, дўстлик кучини амалда намоён этмоқдалар. Зеро, қудратимиз бирликда, ҳамжиҳатликда!

Қуйида ўртачирчиқлик бир гуруҳ турли миллат вакилларининг ана шу долзарб масалалар юзасидан билдирган фикр-мулоҳазалари баён этилган.

ҒИРРОМ ЎЙИН

Ашир ҚУСАЕВ,
Ўрта Чирчиқ район миллий марказ кенгаши раиси

Кутилмаганда тожик фарзанди, Муқимий маҳалласининг бообрў кишиларидан бири Йўлдош оға ва унинг умрдоши Шарофатхон қаттиқ касал бўлиб қолишди. Шунда маҳалла-кўй, ошна-оғайни, ёру биродар беминнат ёрдамга шошилишди. Ўзбек, қозоқ, қирғиз, рус, татар, корейс ва бошқа миллат кишилари икки меҳнат фахрийсини ҳар томонлама қўллаб-қувватладилар. Уйлари яхшилаб таъмирлаб берилди. Дори-дармон, бошқа зарур неъматлар муҳайё этилди. Ташвишли кунларда қутлуғ хонадондан одам аримади. Қалбга яқин кишиларнинг қайноқ меҳри, ширин сўзи Йўлдош ака ва Шарофатхонни оёққа қўйди. Катта тарбиявий аҳамиятга эга бўлган бундай мисолларни ўртачирчиқликлар ҳаётидан кўплаб келтириш мумкин.

Шунчаки чиройли гап эмас, биз— турли миллат фарзандлари бир-биримиз билан туғишганлардек қадрдонлашиб кетганмиз. Ҳеч ким ҳеч қачон миллат ажратмайди. Шу боис «Останкино» телеканалидан «Маяк» радиостанциясининг Россия ташқи ишлар вазири А. Козирев Тошкентга асосан бир мақсад — Россияга кетиш орзусида яшаётган русий забон аҳолини ҳимоя қилгани келганлиги ҳақидаги хабари бизни жуда ўйлантириб қўйди. Зукко одамларимиз (улар орасида жуда кўп руслар бор) бизга мурожаат этиб, бу галдаги сафсата — ҳеч қандай ташвишланиш, шов-шувга мутлақо ўрин йўқ, дея қатъий жавоб беришди.

Ёшим саксонга борди. Бу бош нималарни кўрмади. Ҳаётий тажрибамга суяниб айтаман, бу ғирром ўйин ҳеч қачон яхшиликка олиб бормайди. Ўринсиз бўрттиришлар, уйдирмалардан аввало Ўзбекистонда яшаётган русий забон кишилар зарар кўрадилар.

Ҳаётимдан хурсандман. Умрдошим Омонгул билан ўзбеклардан жуда кўп яхшиликлар кўрдим. Фарзандларим Рустамжон, Асқаржон ва Мухторжонлар ажойиб йигитлар бўлиб етишишди. Улар ҳозирги кунда қишлоқларимизни газлаштириш ишига муносиб ҳисса қўшишяпти. Яхши эслайман, бир пайтлар етишмовчиликлар бўлди. Яхшилар қўллаб-қувватлашди. Туғишгандан аъло баъзи қўшниларимиз битта майизни бўлиб ейишди. Мана энди бахтиёр фарзандларим билан қарзимни узаяпман. Шунинг учун бўлса керак эрка қизим Марияни ўзбек фарзанди моҳир шофёр Ўринбойга турмушга бердим.

Геннадий Пак кўп йиллик қадрдоним. Бир пиёла чой устида дардлашиб турамиз. У ҳам мана шу заминда туп қўйиб палак ёзди. Эндиликда пиру бадавлат ота сифатида ҳаёт кечирмоқда. Яқинда у ҳам қизини турмушга берди. Бахт кечасида 30 дан ортиқ миллат вакиллари қатнашишди. Умуман шодиёна кун кўп миллатли кишилар ўртасидаги ўзаро дўстлик, ҳажмиҳатликнинг рамзига айланиб кетди.

Миллий марказимиз қатъий режа асосида иш олиб бормоқда. Маҳаллаларда, меҳнат жамоаларида, мактабларда олиб бораётган тарбиявий-ташкилий ишлар ёшларимизни анъаналарга садоқат руҳида тарбиялашда муҳим омил бўлмоқда. Сўнгги вақтлардаги яхши ишлардан бири 22 та қозоқ синфлари очилгани бўлди. Энди бизнинг миллат вакиллари ҳам ўзлигини англамоқда. Кайфиятим чоғ кезларда Қозоғистон президенти Нурсултон Назарбоевнинг қуйидаги сўзларини эслайман: «Қандай муқаддас анъаналаримиз бор! Ширинсухан, мулозаматларимиз, иззат, ҳурмат, эътибор — ҳамма-ҳаммаси самимий, чеҳралар очиқ, умуман қадим Турон фарзандлари ҳамиша бир-бирлари билан меҳрли муносабатда бўлишган. Токи ана шундай одамийлик фазилатлари бор экан, тупроғимиздан қут-барака, қалбимиздан иймону эътиқод аримаслигига амин бўласан киши».

ЎЗБЕК-ҚОЗОҚ ХОНАДОНИ КЕЛИНИМАН

Елена ҚИМ,
уй бекаси

Ўзимни бахтли инсонлардан бири деб биламан. Бағоят аҳил, файзли хонадонга келин бўлиб тушдим. Қайнотам Қурбон Абдуллаев қозоқ фарзанди. Қайнонам Шоҳида ая эса ўзбек. Умрдошим Акмалжон ҳайдовчи. Бир-биримизни синаб, севишиб турмуш қурдик. Ниятимни уйдагиларга айтганимда ўзларида йўқ қувонишди. Айниқса онам Любовь Пономаренконинг хурсандчилиги бўлакча эди. Боиси Абдуллаевлар қишлоғимизга меҳнатсевар, оқибатли инсонлар сифатида танилишганди.

Қайнонам ширин сўз, гўзал фазилатли аёл. Биринчи кунданоқ ўз фарзандидек кўриб ўзбекча таомлар тайёрлаш, меҳмонларнинг кўнглини овлаш санъатини қунт билан ўргата бошлади. Ўзбеклар меҳмондўст, болажон бўлишади, дейишгани тўғри экан. Катта хонадонимизга келувчилар кўп. Тожик Абдурауф Тешаев, қирғиз фарзанди Маъмур Бозоралиев, корейс Роман Югай, қозоқ Дадажон Ҳожибеков ва бошқалар дўст-қадрдон бўлиб кетишган. Хурсандчилигимизни ҳам, ташвишларимизни ҳам бирга баҳам кўрамиз.

Қайнотам Қурбон Абдуллаев ниҳоятда камсуқум инсон. Яхши мутахассис, қишлоқнинг баобрў кишиларидан бўлса-да, ҳамиша қўли кўксида. Унинг саъй-ҳаракати билан ҳамжиҳатликда яхшигина боғ яратдик, товуқхона қурдик. Энди ноз-неъмат ўзимиздан чиқаяпти. Юрагимга яқин бўлиб қолган кишиларга меҳр ва ҳавас билан тикиларканман: «Ғанимлар миллат ажратишларининг нима кераги бор, ахир барча-барчамиз қадрдонлашиб, қуда-қудағай бўлиб кетганмиз-ку», деган хаёлга бораман.

«Ўзбекчилик» деган олижаноб тушунча бор. Бахтга қарши буни баъзи оғзига кучи етмаганлар нотўғри талқин қилишади. Ўзбекчилик асло миллатчилик дегани эмас. Энди тушундим, ўз иззати ва қадрини яхши англаган ўзбекларимиз асло миллат ажратишмайди. Зеро, ўз кучи ва келажагига ишонган халқнинг бағри кенг бўлади.

Районимиз меҳнат жамоалари мисолида кўриш мумкин, ўзбекларимизнинг бошқа халқларга муносабати ижобийдир. Мустақил Ўзбекистонда яшаётган бошқа халқ вакилларига одилона қараш, ғамхўр, меҳрибон бўлиш улар учун маънавий бурчга айланган. Шу боис баъзида Русия газеталарида серқуёш диёрда бирон миллатнинг ҳақ-ҳуқуқлари чекланаётганлиги, «ўзга мамлакатларга талпиниб қолганлар» ҳақидаги мақолаларни ўқисам ниҳоятда хафа бўлиб кетаман. Ахир бу ердаги ҳаётни бўяб кўрсатишдан кимга фойда-ю кимга зиён. Муҳими, энди мустақил Ўзбекистонда яшаётган кишилар уйдирмаларга, бўҳтону туҳматларга учмайдиган бўлиб қолишди. Шуниси муҳим. Мустақиллик шарофати туфайли инсон, унинг ҳаёти, эрки, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа ажралмас ҳуқуқ ҳамда эркинликлари муқаддас саналиб, улар давлат томонидан кафолатланмоқда. Ўрта Чирчиқ туманида ҳозирги кунда 40 га яқин миллат ва киллари яшамоқдалар. Латишлар, чехлар, македонлар, осетинлар, удмурдлардан сўранг маҳаллий халқнинг кимлигини. Барчалари Ўзбекистонни жон-дилдан севиб, ардоқлаб мустақилликни мустаҳкамлаш ишига муносиб ҳисса қўшишмоқда. Қатрада қуёш акс этади, деганларидек, биргина бизнинг оиламизда яшаётган беш миллат кишисининг ҳаёти, ўзаро муносабати мустақил давлатнинг келажаги буюк эканлигидан шаҳодат бериб турибди. Ҳа, ҳамжиҳатлик, меҳр-оқибат бор жойдан қут-барака аримайди, иш олдинга босади.

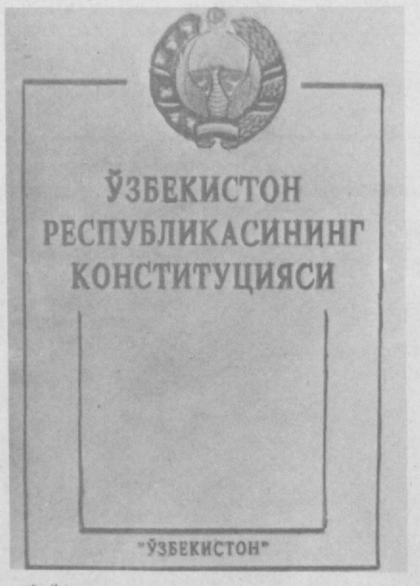

БАЙНАЛМИЛАЛ МАМЛАКАТ БУ

Баҳодир ПАРПИЕВ,
ўқитувчи.

Мен фаолият юритаётган 1-мактабда қарийб тўққиз юз нафар ўқувчи таълим олади. Улар 37 миллат фарзандларидир. Тошкент вилоятидаги энг яхши илм маскани деб тан олинган мазкур мактабда 82 нафар тажрибали ўқитувчи ишламоқда. Татар фарзанди, математика домласи Римма Даминовага барчанинг ҳаваси келади. Юқори малакали педагог, ёшлар мураббийси, фаол меҳнат туфайли катта обрў қозонган. Оила аъзолари ниҳоятда аҳил. Келини корейс фарзанди Соняхон чевар, пазанда. Рус тили ўқитувчиларимиз ҳам жуда кучли. Белла Ким уларнинг бири. Тажрибалари кенг оммалаштирилмоқда.

Мен вақт, инсон қадри ҳақида ўйлаганимда Президентимиз Ислом Каримовнинг қуйидаги сўзлари ёдимга тушади: «Ҳаёт шундайки, инсон вақтга, замонга ҳоким эмас. Вақт ўтар, лекин одамзотнинг эзгу ишлари боқийдир. Инсонинг инсонга меҳри, оқибати, яхшилиги йўқолмасдир. Биз ана шу пок туйғуларни авайлаб-асрашимиз, асло йўқотмаслигимиз керак. Меҳр ва қадр бор ерда ҳамма нарса бор, қадр кетса, ҳамма нарса қўлдан кетади».

Байналмилал мамлакат — Ўзбекистон буни қалбдан ҳис этмоқда. Лекин орзуга эришишнинг ўзи бўлмайди. Россия ташқи ишлар вазири А. Козиревнинг 15 ноябрь куни Тошкентга келиши муносабати билан юзага келган миш-мишлар ҳам биз — ўқитувчиларни ташвишга солди. Агар у киши бизнинг районимизда, мактабимизда бўлиб қирқга яқин миллат ва элат вакиллари бир-бирлари билан ҳамкору ҳамжиҳат яшаётганини, байналмилал оилаларимиз бахтини ўз кўзи билан кўрганида куракда турмайдиган бундай гаплар бўлмас эди. «Правда Востока» газетасида босилган «Фарғона воқеалари қайта такрорланмайди» сарлавҳали мақолада: «Ҳақиқат юзасидан шуни ҳам айтиш кераккки, аҳолининг кўчиши камайишини эмас, аксинча, кўпайишини истаётган кишилар ҳам йўқ эмас. Бизни рубль маконидан суриб чиқаришнинг ўзиёқ кўп нарсаларни ойдинлаштириб турибди», дея жуда тўғри таъкидланган.

Ҳаётнинг ўзи шоҳид, бизда русий забон фуқароларнинг камситилиш ҳоллари йўқ. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши XI сессиясида уқтирилганидек, Президентимиз Каримов ҳам, у суянган халқ ҳам миллатчилик кўчасидан ўтмаган ва ўтмайди ҳам. Истиқлолга эришган халқ ўзгаларга зуғум қилмайди. Ўзимиз тазйиқ ва таҳқирдан қутилган, ўз қадрини билган халқмиз. Яна бир нарсани айтиш жоиз, Ўзбекистон раҳбарияти ўтмишга маломат тошларини отмади, кек сақламади, яхши одамлар хор бўлишига йўл қўйилмади. Том маънодаги инсонпарвар сиёсат энди ўз меваларини бермоқда. Нуронийлар ҳар доим «илойим халқимизнинг уст-боши бут, танижони соғ бўлсин», деб дуо қилишади. Яратган пок ниятларимизни ижобатга олиб, бизни бало-қазолардан асрамоқда.

Президент фармонлари меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш таянчига айланган. Яширишнинг ҳожати йўқ. Авваллари ўқитувчига эътибор етарли эмасди. Ҳозир соҳа кишиларига катта имтиёзлар берилмоқда. Уйларимиз хусусийлаштириб берилди, томорқали бўлдик. Энди ноз-неъмат ўзимиздан чиқаяпти. Буларнинг ҳаммаси меҳр-оқибатни кучайтирмоқда.

ТУҒИШГАНДАН АЪЛО

Рифкат ТЎХТАРОВ,
меҳнат фахрийси

Туманда 18 минг нафар татарлар яшашади. Улар ҳаётларидан хурсанд. Ажойиб инсон Марат Раҳимқуловни олайлик. У металл конструкциялари заводида механик. Ҳазил-мутойибага мойил, бағри кенг бу инсон хайрли ишларга бош-қош. Қанчадан-қанча ёшларни заводга таклиф этиб, малакали ишчи қилиб тарбиялади. Ҳамшира Ноила Тиллаева, ўқитувчи Холида Солиева, маориф жонкуярли Зулқайнар Сайфулин ҳақида ҳам узоқ гапириш мумкин.

Мустақиллик туфайли асрий орзулар ушалмоқда. 70 йилдан ортиқроқ вақт мобайнида биз — татарлар ҳам урф-одатларимиз, ҳатто она тилимизни унутаёздик. Шукрки, ҳозирги кунда кўпгина мактабларда татар тили дарслари ўтиляпти. Шу кунларда Қозонга сафар қилишни мўлжаллаяпман. Ният у ердан ўқув дарсликлари келтириш.

Ўз ансамблимиз бор. Унинг бадиий раҳбари моҳир санъаткор Аҳмад Раҳимқулов. Тўю тантаналарда миллий кийимларимизни кийиб хурсандчилигимизни кўз-кўз қиламиз. Зеро, бизда ҳеч ким миллат ажратмайди. Тантаналаримизда барча элат вакиллари қатнашишади. Турли тилларда айтиладиган қўшиқлар, куйлар барчамизга руҳ, мадад бағишлайди.

Олимжон Бойбеков, умрдоши Роза опа ҳаётда ўз бахтларини топишган. Яқинда гўзал қизлари Элвирани уйғур йигитига узатишди. Яна бир куёвлари эса озарбайжон фарзанди. Энди, чамаси сен қайси миллатдансан, деб сўраб ўтиришга ҳожат қолмади. Илойим меҳроқибатимиз охиригача бўлсин, ёмон кўздан асрасин.

Яқинда немис миллатига мансуб дўстим шундай ҳикоя қилиб қолди: ҳаёт мушкулотларга тўла, қанчалик бардошли бўлмагин баъзан турмуш қийинчиликларини енгишда ожизлик қилиб қоласан. Ана шундай дамларда кимдир сенга мададкор бўлиб суянган тоғингга айланишига ўз ҳаётимда ишонч ҳосил қилдим. 50-йилларда биз — немисларни Волга бўйларидан Қозоғистонга кўчиришди. Тақдир тақозоси билан Ўзбекистонга келиб қолдик. Бағри кенг инсонлар ёрдамида ўзимизни тутиб олдик. Ўзбекистон мисолида иккинчи жонажон ватанга эга бўлдик. Дўстлик барча бойликлардан устун турадиган кучдир.

Ғирром сиёсатчиларнинг ўринсиз таъналари, русий забон аҳоли «қийналиб қолди», «улар Россия элчихонасини ишғол қилишяпти» қабилидаги уйдирмалари одамларни асабийлантирмоқда. Куни кеча «Сен етим эмассан» деб номланган бадиий фильмни зўр қизиқиш билан томоша қилдик. Унда оддий темирчи, унинг умрдоши мисолида ўзбекнинг қалби қайноқлиги, меҳри дарёлиги, болажонлиги, ҳар қандай шароитда ҳам барчага бирдек муносабатда бўлишлари ҳаётий, таъсирли бўёқларда берилган. Қани айтинг-чи, мана шундай жаннати инсонлар бошқа миллат кишиларига зуғум қилишлари мумкинми?! Ҳа, балли. Буни ҳамма билади, шу жумладан, ғирром сиёсатчилар ҳам. Аммо кўриб кўрмаганга, билиб билмаганга олишади. Ҳамма гап шундаки, кимлардир дўстлигимизга раҳна солмоқчи, Фарғона воқеалари қайта такрорланишини жуда-жуда исташаяпти. [illegible]ра бўлишади. Халқимиз кимнинг ким эканлигини яхши ажратиб олган. Биз — ўзбеклар, қозоқлар. қирғизлар, уйғурлар, корейслар, латишлар, тожиклар ва бошқа миллат кишилари бунга асло йўл қўймаймиз.

РУСИЙЗАБОН ФУҚАРОЛАРНИНГ ПРЕЗИДЕНТИМИЗГА ДИЛ СЎЗЛАРИ

Қадрли, Президентимиз Ислом Абдуғаниевич!

Ўзбекистон тупроғи зар, бойликка кон, жаннатмакон мамлакат. Биз эса мана шу барака аримайдиган юртнинг бахтли фуқароларимиз. Ўзбек, рус, қозоқ, корейс, татар, тожик, латиш, немис, бошқирд, белорус, мордвин, армани, уйғур, украин ва бошқа миллат, элат вакиллари бир-биримизга ҳамкор, мададкор бўлиб, мустақилликни мустаҳкамлашга баҳоли қудрат ҳисса қўшиб яшамоқдамиз. Дўстлик энг бебаҳо бойлигимиз! Инсофли ижодкор Владимир Пильняк Америкада чиқадиган «Новое русское слово» газетасида таъкидлаганидек, ўтмишдан Сизга оғир мерос қолди. Сиз кучли ижроия ҳокимият тарафдорисиз. Муаммоларни ақл-идрок ва мувозанатни сақлаган ҳолда ечишни ёқлайсиз. «Комсомольская правда» газетасига берган интервьюда «Тарихнинг муайян даврларида, ҳуқуқий давлатчилик қарор топаётган пайтда, айниқса, бир тизимдан иккинчисига ўтиш даврида ҳар ҳолда кучли ижроия ҳокимият зарур. Қон тўкилишига ва қарама-қаршиликка йўл қўймаслик, минтақада миллатлараро ҳамда фуқаролар тотувлиги, тинчлиги, шунингдек барқарорликни сақлаш учун шундай бўлиши зарур, бу йўлда жонимни фидо қилишга тайёрман», дея таъкидлаган эдингиз.

Бахтга қарши баъзи журналистлар ижроия ҳокимиятни «авторитар», «тоталитар» шаклида талқин қилишди. Бу соғлом идрокка зид албатта. Халққа, Конституция ва қоидаларга таянган, уни ҳимоя қиладиган, унинг манфаатларини ифода этадиган кучли ҳокимият зарур. Буни ҳаётнинг ўзи қайта-қайта тасдиқлаяпти.

Ўзбекистон раҳбарияти, Сиз муҳтарам Президент олиб бораётган узоқни кўзлаган одил сиёсат туфайли мамлакатда осойишталик, тинчлик-хотиржамлик барқарор бўлмоқда. Аммо худди шу катта бахтни, жаҳонга очилаётган дарвозаларимизни кўролмаётган кимсалар борлиги рост гап. Очиғи ҳақиқатга тўғри келмайдиган гап-сўзларни эшитиш ҳаммамизга азоб. Биз — «русийзабон фуқаролар камситиляпти» қабилидаги уйдирмаларни тамоман инкор этамиз. «Маяк» ва «Останкино» кўтараётган шов-шувлар мутлақо ўринсиз... Ғирром сиёсатчилар унутмасинларки, мамлакатлар ўртасидаги муносабатларни чигаллаштириш Ўзбекистонда яшаётган русийзабон фуқароларга ҳам фақат ташвиш олиб келади.

Жондан азиз Ўзбекистон бизнинг суюкли Ватанимиз. Мустақиллигимиз тобора мустаҳкамланаётганлигидан, Ўзбекистонни тан олаётган, у билан ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўяётган буюк давлатлар сони кўпайиб бораётганидан бошимиз осмонда. Зеро, Сизнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош ассамблеяси минбаридан сўзлаган нутқингиз, Франция, Буюк Британияга қилган сафарингиз жаннатмакон Ўзбекистонни жаҳонга янада яқинроқ таништирди, нуфузини оширди. Ўзбекистон — келажаги буюк давлат эканлигига миллионларни ишонтирди.

Ўзбеклар бағри кенг, меҳру мурувватли, меҳмондўст кишилар. Тақдир мана шундай олижаноб инсонлар билан ошно қилганлигидан бағоят шодмиз. Барча миллат кишилари билан қадрдонлашиб қуда-қудағай бўлиб кетганмиз. Шу замин биз учун ҳам муқаддас. Барча-барчанинг камол топиши. Ватанни гуллаб-яшнашига қаратилган Ўзбекистон ҳукуматининг одил сиёсатини якдил қўллаб-қувватлаймиз. Бахт қуёши бошимиз узра порлайверсин!

Валентина БОГОСЛАВЦЕВА,
Тўйтепа дон қабул қилиш заводи лабораторияси мудири.

Николай ГАЙДУК,
металл-конструкциялар заводи директори.

Ирина СМОЛЬНИКОВА,
электр алоқа бўлими ходими.

Ольга ПОНОМАРЕНКО,
1-мактаб ўқитувчиси.

Галина ЧУГУНОВА,
марказий касалхона катта ҳамшираси.

Суҳбатдош:
Мирғиёс ҚАЮМОВ.

Қашқадарё вилояти кенгликлардан иборат. Баҳористон туманидан Шаҳрисабзгача қарийб 250 километр масофани ташкил этади. Илгарилари терим машиналарини таъмирлаш учун шунча узоқ йўл босиларди. Бу катта чиқим, овораю сарсонгарчиликка сабаб бўларди. Баҳористонлик механизаторлар бундай қийинчиликлардан халос бўлишди. Туман қишлоқ хўжалик техникаларини таъмирлаш бирлашмасида агрегатларни созлаш цехи очилди.

СУРАТДА: бирлашма раиси Абрўй Раҳатов (ўртада) таъмирчилар Дилшод Тўхтаров ва Одилшоҳ Яллаяров билан ўзаро мулоқотда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзА).

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

● Андижондаги сут маҳсулотлари заводи жамоаси ишлаб чиқариш чиқиндиларидан танқис маҳсулот — казеин тайёрлашни ўзлаштирди. Шу туфайли улар Швеция, ГФР, АҚШ фирмалари билан яқиндан алоқа қиладиган Санкт-Петербургдаги ҳамкасблари билан ўзаро манфаатли шартнома тузишга муваффақ бўлдилар.

Андижонликлар кимё ва лак-бўёқ саноати учун энг қимматли хомашё ҳисобланган кезеин эвазига барқарор валютадан ташқари, замонавий технология ускуналари ҳам оладилар. Польшанинг «Ист-вест конпекшн лтд» фирмаси билан тузилган шартнома бўйича эса, корхона казеинни сут маҳсулотлари чиқиндисидан косметика маҳсулотлари ишлаб чиқариш учун керак бўладиган ускуналарга алмаштиради.

● Балиқчилик саноати «Хоразм» республикалараро ишлаб чиқариш бирлашмаси ходимлари Туямўйин сув омбори яқинида бунёд этилган учта янги ҳавзада балиқ овини бошлашди. Ов баракали бўлмоқда.

Бу йилги мавсумда бирлашманинг бошқа ҳавзаларидан ҳам баракали «ҳосил» олинмоқда. Шуниси диққатга сазоворки, озуқа нархи анча кўтарилиб кетганига қарамай, бирлашмада етиштирилаётган балиқ таннархи арзон тушмоқда. Сабаби — маҳаллий мутахассислар балиқлар озиқланадиган сув ўсимлиги — йўсунни ўғит билан озиқлантиришнинг самарали йўлини топдилар.

Бу йилги мавсумда «Хоразм» балиқчилари 3600 тонна қимматли ва нархи унча юқори бўлмаган маҳсулот олишни мўлжалламоқдалар. Бу — режадагидан ярим минг тонна кўпдир. «Ҳосил»нинг қарийб учдан бир қисми Мўйноқ балиқ комбинатига етказиб берилади.

● Сурхондарё балиқ комбинатида дудлаш цехи ишга туширилди. Бу йилги мавсумда цехда бир неча тонна танқис маҳсулот тайёрланади.

Комбинатнинг 130 гектардан иборат сув ҳавзасида атиги 9 балиқчи ишлайди. Улар балиқ овлаш мавсумини бошлаб юборишди. Мавсумда савдо тармоқларига 350 тонна янги дудланган балиқ етказиб бериш мўлжалланмоқда.

●

Олтинкўл туманининг Сайфиддин Ашуров номидаги жамоа хўжалиги фермасида режадан ташқари олинган сутдан пишлоқ ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Хўжаликнинг ишбилармон мутахассислари пишлоқ цехини қисқа муддатда бунёд этиб, ишга туширишга муваффақ бўлдилар. Бу ерда бир сменада 60 килограмм маҳсулот тайёрланмоқда. Ташаббускорлар келгусида қўшни хўжаликларда режадан ташқари етиштирилган сутдан ҳам фойдаланиш ҳисобига бу мўъжаз корхона қувватини икки, кейинчалик уч баравар оширишни мўлжаллашмоқда.

(ЎзА мухбири).

ДАРОМАД КЎПАЯДИ

НАМАНГАН. (Телефонда олинди). Чортоқ туманидаги «Пешқўрғон» жамоа хўжалиги соҳибкорлари тайёрлов идораларига 6.700 тоннадан ортиқ сабзавот сотиб, давлат буюртмасини бажаришди. Ғалабани таъминлашда ҳосилдорликни 350—400 центнердан оширган А. Йўлдошев ва Р. Исабоевлар бошлиқ пешқадам бригадаларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Хўжаликда шунингдек, ҳозиргача 260 тонна мева, 60 тонна картошка етиштирилди. Айниқса 60 гектар майдонга экилган Голландия картошкасидан мўл ҳосил олиш кутилмоқда. Жамоа хўжалиги сабзавоткорлари режадан ташқари яна 800 тонна маҳсулотни эл дастурхонига тортиқ қилиш учун астойдил интилмоқдалар.

ТАЖРИБА ЎЗИНИ ОҚЛАДИ

Чорва илми ниҳоятда мураккаб ва масъулиятли. Мураккаблиги шундаки, битта зот яратиш ёки четдан келтирилган молларни маҳаллий шароитга мослаштириш, унинг афзалликлари хусусида узил-кесил хулоса чиқариш учун олимни бир неча йил вақти кетади. Масъулияти эса у инсонга кунда нондек зарур бўлган маҳсулотлар устида иш олиб боради.

Хўш, чорвадор олимлар бугунги кунда нималар устида ишлаяптилар? Фаннинг ишлаб чиқариш билан алоқаси қандай? Эътиборга лойиқ муаммолар нималардан иборат? Яқинда Ўзбекистон Чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг бир гуруҳ олимлари иштирок этган давра суҳбатида асосан шу масалалар устида фикр юритилди. Унда «Племэлита» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, чорвачилик илмий-тадқиқот институти раҳбари, Ўзбекистон ҚХФА мухбир аъзоси, профессор Убайдулла Носиров, шу даргоҳнинг сут ишлаб чиқариш технологияси бўлими бошлиғи, академик Шавкат Акмалхонов, бош директорнинг илмий ишлар бўйича ўринбосари, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Сайфиддин Азимов, сут ва қорамоллар селекцияси бўлими бошлиғи қишлоқ хўжалик фанлари доктори, профессор Имомназар Хидиров, қишлоқ хўжалик моллари генетикаси ва урчитиш биологияси бўлими бошлиғи, фан доктори, профессор Серго Шодмонов иштирок этишди.

Ш. АКМАЛХОНОВ: — Аввало шуни таъкидлаш жоизки, Президентимиз тармоқ ривожига катта аҳамият бераяптилар. Мустақилликка эришганимиздан буён чорвачиликда ҳам қатор ҳаётбахш қарорлар ҳукуматимиз томонидан қабул қилинди. Кишиларга томорқа берилиши хонадон чорвасини ривожлантиришга катта йўл очди. Улар ем-хашак билан таъминланаяпти. Фермалар хусусийлаштирилмоқда. Фермер хўжаликлари сони ой сайин кўпаймоқда. Тадбиркорлар ўзини ўнглаб олиши учун маълум муддат солиқдан озод қилинган. Пахта майдонларини қисқартириб, алмашлаб экишни жорий қилиш, ғаллазорларни кенгайтириш озуқа заҳирасини мустаҳкамлашга замин яратди. Хўжалик етиштираётган маҳсулотининг 75 фоизини давлатга топшириб, қолганини эркин сотади. Бу тадбирлар ўз самарасини бера бошлади. Бунинг учун юртбошимиздан беҳад миннатдормиз. Биз, олимлар режаларимизни давр руҳига, талабига қараб белгилашимиз керак.

У. НОСИРОВ: — Тармоқни жадал ривожлантиришнинг бош омили, унинг ҳамма соҳалари билан бирдек жиддий шуғулланишда. Олимларимиз хўжаликларда озуқа экинларининг ҳосилдор навларини яратиш устида изланаяптилар. Жумҳуриятимиз жамоа ва давлат хўжаликларида 1.111 минг бош, аҳоли қўлида 2.907 минг бош шартли қорамол борлигини эътиборга олсак, бу масала ғоят долзарблиги равшанлашади. Иккинчидан, моллар зотини яхшилаш масаласи. Қорамоллар селекцияси бўйича маслаҳатларни фақат бизнинг илмий ходимларимиз беришади. Бу борада ҳам талайгина ишлар қилинди. Шавкат Асомович эса сигирлар маҳсулдорлигини кўтариш ва ёш болаларга парҳез сут тайёрлаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқди.

МУХБИР:— Моллар зотини яхшилашда, наслчиликда нима ишлар қилинди? Баъзи жойларда ҳатто кунига 3—4 килограмм сут берадиган сигирларни учратиш мумкин. Сабабини суриштирсангиз жайдари, зоти шунақа дейишади. Лекин уни асрашга қанча меҳнат, харажат кетади.

Ш. АКМАЛХОНОВ: — Бизда муҳими наслчилик базаси яратилди. Ўзбекистондаги мавжуд Бушуев, қора—ола, швед, қизил каби зотли моллар мослаштирилди. Хўжаликларда маҳсулдорлиги юқори сигирлар оз эмас. Энди вазифа — уларнинг генетикасини яхшилаб, озиқлантиришни кўтариш. Дунёда қорамол зоти кўп. Собиқ Иттифоқда 200 дан зиёд эди. Селекциячилар улардан энг яхшиларини топиб, кўпайтириш, шароитга мослаштириш билан шуғулланишаётир. Шу ўринда бир мулоҳаза: наслчилик хўжаликларида талабчанлик, масъулият кучайтирилмас экан, кўзланган мақсадга эришиш мушкул. Негаки, бир мутасадди идорани натижа қизиқтирса, иккинчисини фақат режа ташвишлантиради. Аввал гўшт, сут бер дейди.

И. ХИДИРОВ: — Дарҳақиқат, наслчиликка раҳбарликни қайси идорага топширган маъқул деган савол кўндаланг турибди. Унга иккинчи даражали вазифадек қараш мумкин эмас. Эҳтимол уларни илмий марказларга берган маъқулдир. Наслчилик хўжаликларининг алоҳида ери бўлса, фаолияти фақат шу соҳага йўналтирилса. Наслчилик марказларга берилса дейишимнинг сабаби — наслчилик билан фақат селекциячи олимлар шуғулланади. Наслчилик бирлашмаси эса четдан мол олиб келиб сотиш билан овора. Албатта, наслчилик хўжаликлари давлат тасарруфида бўлиши шарт. У доим ҳукумат кўмагига муҳтож. Ишлар тўғри ташкил этилса, республикамизда наслдор сигирларни 160 минг бошга етказиш, ҳар йили 70—75 мингта зотдор ғунажин олиш имконияти мавжуд. Яроқсиз урғочи таналардан тўғри фойдаланиш эвазига йилига яна 30—35 минг бош қўшимча бузоқ олиш мумкин. Афсуски, шундай таналарнинг йилига 37—40 мингтаси ўртача вазни 280—300 килолигида гўштга топшириб юборилмоқда.

Ш. АКМАЛХОНОВ: — Кейинги икки йилда хонадон чорваси тўрт юз минг бошга кўпайди. Бу яхши. Келажакда гўшт ва сутнинг асосий қисмини шахсий хўжаликлар беради. Хонадонлардаги сигир ва ғунажинларни насли номаълум жониворга қўшиш нотўғри. Ҳамма жойда наманганликлар тажрибасини қўллаш керак. Махсус пунктлар ташкил этиб, аҳоли чорвасига намунали хизмат кўрсатилса насл айнимайди. Масалан, Голландияда каталог тутишади. Унда ёши, зоти, хусусиятлари кўрсатилади. Фермер наслчилик хўжалигига қўнғироқ қилиб фалон сонли новвоснинг уруғи керак, деб буюртма беради. Бизда ҳам шуни қилиш шарт. Кейин кўргазмалар уюштирилса. Чиройли, маҳсулдорлиги юқори сигирга биринчи мукофот берилсин, эгаси тақдирлансин. Ит, мушук, каптарлар танлови ўтказиладику! Хуллас, халқнинг миллионлаб қорамоли қайғурилмаса кўп нарса йўқотамиз.

У. НОСИРОВ: — Институтимизда жадаллаштирилган боқиш ҳамда ёш молларни парваришлаш технологиясини ишлаб чиқдик. Тажриба кўрсатдики, жониворлар шу усулда боқилганда маҳсулдорлик 1,5—2 баравар ортди. 3—3,5 минг килограмм сут бериб юрган говмишдан 5 минг килограмм маҳсулот олинди. Гўштга асралган молнинг тирик вазнини бемалол 500 килограммга етказиб топшириш мумкин. Бузоқлар эса олти ойдаёқ 100—220 килограмм тош босди. Бу усул генетика билан ҳамкорликда комплекс қўлланилса, натижаси тез кўринади. Бунинг учун бўрдоқичилик корхоналарининг озуқа базасини мустаҳкамлаш зарур. Шунинг натижасида йилига қўшимча 18—20 минг тонна гўшт етиштириш мумкин.

И. ХИДИРОВ: — Одатда молнинг маҳсулдорлиги 30 фоиз зотига, 60 фоиз озиқлантиришга, 10 фоиз технологияга боғлиқ. Бизда, очиғи, фан ютуқларини хўжаликларда татбиқ этиш суст. Институтимиз янгилик яратишда илгарилаб кетди. Хўжаликлар эса уларни ўзлаштиришга тайёр эмас. Кашфиётларни амалга ошириш жуда қийин кечаяпти. Кейин биз меъёр бўйича йилда ўттиз фоиз сигирлар подасини алмаштиришимиз лозим. Бироқ бу ҳозирча йигирма фоиз атрофида бўлаяпти.

С. АЗИМОВ: — Яна бир муаммо — озуқани тайёрлаш ва сақлашда кўп нобудгарчиликка йўл қўйиляпти. Кўк ўт (беда ва оралиқ экинлари) ҳисобига ҳар йили 300 минг тоннага яқин озуқа бирлиги йўқотилаётир. Бунинг олдини олиш мақсадида олимларимиз мавжуд консервантларни аниқлаб, кўк ўтларни консервациялаш технологиясини яратишди. Республикамиздаги Чирчиқ, Навоий, Самарқанд ва бошқа кимё заводларида консервантлар ишлаб чиқариш масаласи ҳал этилса, жуда яхши бўлур эди. Кейинги вақтларда озуқа экинларига ишлов берувчи ҳамда уларни йиғиштириб олувчи техниканинг етишмаслиги оқибатида ҳам ҳосилдорлик пасайиб, емишнинг маълум қисми тўкилиб сочилмоқда. Ҳозир четдан техника харид қилишга кўп маблағ кетади. Эҳтимол ўзимиздаги машинасозлик корхоналарида шу ишни йўлга қўйиш иложи топилар.

У. НОСИРОВ: — Азалдан чорвачиликда бир гап такрорланади: ҳаммаси жониворни қандай озиқлантиришга боғлиқ. Шуниси ачинарлики, баъзи хўжаликларда қишловга ҳар бош шартли молга бор-йўғи 12—13 озуқа бирлиги тайёрланади. Шунча озуқа молни қишдан фақат тирик олиб чиқишга етади, холос. Аслида 20—25 озуқа бирлиги ғамланиши шарт. Ўшанда маҳсулдорлик тушмайди, жонивор вазн йўқотмайди.

Аксарият хўжаликларда мавсум тугаши билан эрта баҳорда молларга кўк ўт беришга ўтилади. Энди фараз қилинг, техника бузилиб, бир кун, ярим кун туриб қолса мол емишсиз қолади, кетма-кет ёмғир ёғса, яна. Кейин жонивор танаси кўкка ўргангунча орадан маълум вақт ўтади. Биз қишин-ёзин бир хил усулда боқишни тажрибадан ўтказдик. Дастлабки натижалар кутганимиздек бўлди. Говмишларнинг йиллик сут маҳсулдорлиги 850 килограммга кўтарилди. Бузоқларнинг кунлик семириши 570 граммга етди. Масалан, Исроилда бир йилда ҳар сигирдан ўртача 9300 килограмм сут соғиб олинади. Жониворлар йил бўйи бир хил усулда парваришланади. Асосий озуқаси — дон сенажи. Дон сенаж учун экилса йилда икки марта — гектаридан 80—90 центнер озуқа бирлигида ҳосил кўтариш мумкин. Бунинг яна афзаллик томони — кўк озуқаларнинг ортиқча сарфи камаяди. Беда ҳосилдорлиги ортади. Маккажўхори майдонларини кенгайтириш имконияти яратилади.

* * *

«Давра суҳбати»дан сўнг институтга қарашли «Қизил шалола» тажриба хўжалигига йўл олдик. Ниятимиз изланишлар самарасини ўз кўзимиз-ла кўриш эди. Фермада қорамоллар гуруҳларга бўлинган. Ҳаммаси тартибли. Озиқлантириш қатъий рацион асосида. Гўштга топширишга боқилган жониворлар ялтирайди.

— Бир хил усулда боқилган буқалар булар, — дейди тажриба хўжалиги раҳбари, тажрибали чорвадор Мирзамашраб Кўччиев. — Камида 700 килограмм тош босади. Бугун уларни гўшт комбинатига жўнатамиз. Ҳув нарида сақланаётганларини кейинроқ гўштга топширамиз. Янги усулда боқиш афзал экан. Сўқимларнинг этига кунига бир килограммдан эт қўшилаяпти.

Ҳозир у ерда 2200 бош қорамоллар бор. Шундан 800 боши сигир. 1993 йилнинг тўққиз ойлик режалари муддатидан бурун уддаланди. Айни кунларда ҳар говмишдан кунига 11,1 килограммдан оқлик олинаяпти. Кўриниб турибдики тажриба ўзини оқлади. Қанийди, бу янгилик тезда кенг қулоч ёйса.

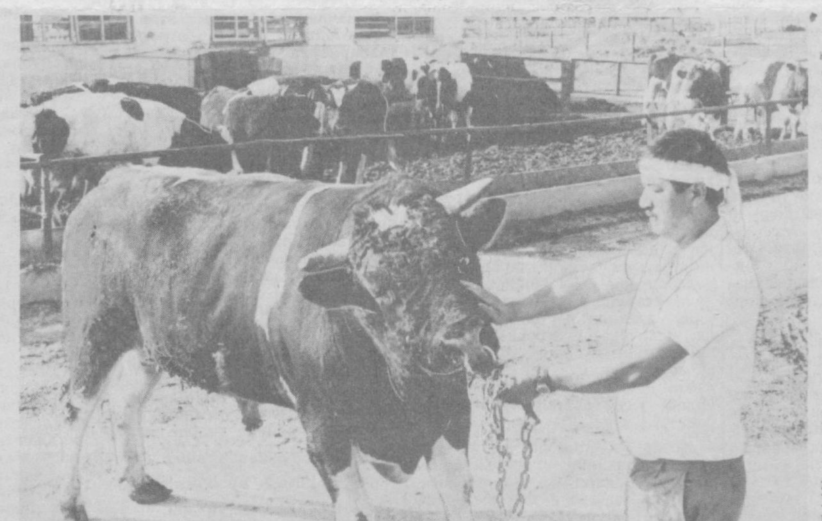

Давра суҳбатини «Қишлоқ ҳақиқати» махсус мухбирлари Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ ва Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ ёзиб олдилар.

СУРАТЛАРДА: (юқорида) давра суҳбати қатнашчилари У. Носиров, С. Азимов, Ш. Акмалхонов, С. Шодмонов, И. Хидиров. Пастда «Қизил шалола» тажриба хўжалиги молбоқари Иброҳим Холжонов сўқимга боғланган новвосни кўздан кечиряпти.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

ТАҲЛИЛ ВА ТАКЛИФ

Бозор шароитида хўжалик юритиш

ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА— ЗАҲМАТКАШ МАНФААТИ

Деҳқончилик-саноат мажмуи тасарруфидаги хўжаликларда етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг тайёрланиши, сақланиши, сифати қай даражадалигини аниқлаш ҳамда аҳолига қайси ҳолатда сотилаётганининг назорати билан асосан маҳсулот тайёрлаш ва сифат бўйича бош давлат нозирлиги ва унинг жойлардаги бўлимлари шуғулланади. Ушбу идоралараро ташкилот шунингдек, икки ўртада тузилган шартномалар бажарилишини назорат қилади. Идоралараро низоларни ҳал этишда қатнашади.

Бозор муносабатларига ўтилаётган айни дамларда бу соҳада муаммолар ниҳоятда кўпайди. Жумладан, буюртмачилар кўп ҳолларда маҳсулотга пул ўтказиш қонун-қоидаларига амал қилишмаяпти. Унинг миқдори ва сифатига тез-тез эътирозлар билдирилмоқда. Талаб ва шароитдан келиб чиқиб давлат нозирлиги маҳкамалари келгуси ишларини аниқ йўналишга асосланган ҳолда режалаштиришаётир.

Давлат нозирлигининг жойлардаги ходимлари хўжаликларга бориб қишлоқ хўжалик маҳсулотларини буюртмачиларга кечиктирмай жўнатиш мақсадида шартномаларнинг расмийлаштирилишини уюшқоқлик билан ўтказдилар. Нозирлик рўйхатидан ўтмаган шартномалар эса ҳақиқий ҳисобланмайди. Шу билан бирга давлат назоратчилари аҳдномаларнинг муддатида бажарилишини текширади, келишмовчиликларни бартараф этишда қатнашади.

Давлат инспекцияси вакилларининг аралашуви билан қисқа даврда 340 минг тоннадан зиёд маҳсулот экспертиза текширувидан ўтказилди. Текширувда аниқландики, Навоий пахта тозалаш заводида аҳвол қониқарсиз. Хом ашё турли чиқиндилар билан аралаштириб юборилган. Тайёр маҳсулотлар омборида назорат тарозилари ишламайди. Олдинги йиллардан қолган линт ва бошқа пахта маҳсулоти очиқ ҳавода сақланмоқда. Натижада ёғин-сочинда қолиб, сифат бузилаяпти.

Наманган дон маҳсулотлари ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош корхонасида ҳам жиддий нуқсонлар очиб ташланди. Технологик жараённинг иши қониқарсиз. Жиҳозлардан унумли фойдаланилмаётир. Оқибатда тонналаб маҳсулот истеъмолга яроқсиз . ҳолга келмоқда. Элеваторнинг силос таги ҳамда силос усти қаватларидан ғалла тўкилиб, исрофгарчиликка йўл қўйилаётгани айниқса ачинарли. Корхонада ғалла зараркунандаларига қарши чоралар кўрилмаган. Қоплар титилиб, баъзи жойлари тешилган, миталарга тўлган.

Бундай кўнгилсиз воқеалар қайта ишлаш саноати корхоналарида ҳам оз эмас. Текширишларда аниқланишича сабзавот ва илдизмева маҳсулотларидан тайёрланган консервалар учун буюртмачилар томонидан вақтида тўланмаган пул 79.9 миллион сўмни ташкил этган. Шундан 75 миллион сўми буюртмани бажарувчиларга қайтарилган. Асака консерва заводида ёпилган бодринг ва томат пастасида туз ҳамда кислота миқдори меъёридан ортиқ бўлгани сабабли истеъмолга яроқсиз деб топилди.

Кези келганда шуни таъкидлаш жоизки, давлат инспекциясининг чиқарган хулосаси (маҳсулотнинг сифати, уни тайёрлаш, сақлаш бўйича) хўжалик ё корхона учун у қайси идорага бўйсунишидан қатъий назар мажбурийдир.

Данғара районидаги «Мулкобод» тайёрлов пунктида Охунбобоев номли ширкат хўжалигидан 10,2 тонна пахта иккинчи навга қабул қилинган эди. У қайта синовдан ўтказилиб биринчи нав деб топилди ва хўжаликка қўшимча 178.920 сўм пул ўтказилди.

Пахтачи район деҳқончилик-саноат уюшмаси томонидан «Коммунизм», Калинин номли пахта пунктларига «Хумор» ва Маҳманов номли хўжаликларда бошқа навлар қатори «Қирғиз—3» ҳам парвариш қилинган деган нотўғри маълумот берилган. Шунга кўра завод хўжаликларга «Қирғиз-3» га белгиланган нархда ҳақ тўлаган. Маълумки, унинг толаси бешинчи типга жавоб беради. Аммо хўжаликларда расмийлаштирилган ҳужжат (далолатнома)да С—6530 кўрсатилган. Ваҳоланки у тўртинчи типга мансуб. Хўжаликларга натижада бир тонна биринчи нав, бешинчи тип пахта учун 143.280 сўмдан пул тарқатилган. Аслида тўртинчи типга 153 минг сўм тўланиши лозим эди. Оқибатда ҳар бир тоннага орадаги фарқ қарийб 10 минг сўмни ташкил этган. Бу эса англашилмовчиликларга сабаб бўлди. Мунозарали баҳс инспекция вакиллари аралашгачгина ҳаққоний якун топди. Тажрибахонада ўтказилган таҳлиллар топширилган оқ олтин С—6530 селекциясидан эканини кўрсатди.

Сифат ҳаётимизда бош масала бўлиб кетганди ва шундай бўлиб қолади. Унга эътибор инсоният саломатлигига ғамхўрлик демакдир. 1993 йили Омскдан 125 тоннадан зиёд картошка келтирилган эди. Давлат инспекцияси ходимлари келтирилган картошкани назоратдан ўтказишганда унинг истеъмолга яроқли қисми ҳатто 84 фоизга етмади. Чиқит 11—12 фоизни ташкил этди. Маҳсулот юборувчи томон бу хулосага норозилик билдириб арбитражга мурожаат қилди. Экспертлар дастлабки хулоса тўғри эканини тасдиқлашди.

Мева-сабзавотчилик комбинатлари раҳбарлари сифат бўйича Давлат бош инспекцияси билан ҳам шартнома тузсалар фақат наф кўрадилар. Бизнинг малакали мутахассисларимиз маҳсулотларни юборишдан олдин экспертизадан ўтказиб, сифатини аниқлаб беришади. Бу эса хўжаликларга озмунча даромад келтирмайди.

Нозирлик ходимларининг саъй-ҳаракатлари туфайли тайёрлов идораларидан турли сабабларга кўра тўланмаган 14.364 минг сўм пул хўжаликларга олиб берилди. Булар фақат пахта, пилла ва дон маҳсулотларидан олиб қолинган маблағ, холос. Бундай ҳолни сабзавот-мева қабул қилиш ташкилотларида ҳам учратиш мумкин.

Ҳозир бозор иқтисодиётига ўтиш даври. Ноз-неъмат етиштирувчилар, тайёрловчилар манфаатини инспекция ходимлари ҳимоя қилишади. Ҳамма иш муддатида бажарилишида, сифатни яхшилаш ва сақлашда уларга яқиндан кўмаклашадилар. Турли идоралараро низоларни адолатли ҳал этишади. Ташкилотимиз иккала томон ҳақ-ҳуқуқларини эътиборга олиб иш кўриб, уларнинг манфаатини ҳимоя қилаверади.

Одил ИСАБЕКОВ,
Маҳсулотларни тайёрлаш ва сифати бўйича бош давлат нозирлиги бошлиғи.

ЙЎЛОВЧИ МАҲТАЛ БЎЛМАЙДИ

Аҳолига автотранспорт хизмати кўрсатишга ихтисослашган Янгийўл автотаксомотор саройи республикадаги нуфузли корхоналардан биридир. Бугун у 45 йўналиш бўйича аҳолига автотранспорт хизмати кўрсатмоқда. Шулардан саккизтаси шаҳарлараро ва тўрттаси республикалараро ҳисобланади. Салони йўловчилар роҳатини кўзлаб дид билан жиҳозланган автобуслар Янгийўлдан Қозоғистоннинг Абай, Тошкентдан Қирғизистоннинг Новкат, Тожикистоннинг Ўратепа, Хўжанд шаҳарлари ва қўрғонларига қатнаб йўловчилар узоғини яқин қилиб келмоқда.

Маълумки, мустақил Ўзбекистоннинг янги истиқлол қиёфаси кун сайин шаклланиб, жило топмоқда. Автокорхонамиз, унинг меҳнаткашлари ҳам шу янгиланишни бошидан кечирмоқдалар. Бу одамларимизнинг юриш-туришида, турмуш тарзида, меҳнатга муносабатида намоён бўлмоқда. Бугун улар ўз юртлари билан янада фахрланмоқдалар, меҳнатга сидқидил ёндашмоқдалар.

Тўғри, ҳайдовчиларимиз, автотаъмирчи ва техник ходимларимиз илгари ҳам жон куйдириб ишлашарди, улар тартиб-интизомли, ораста кишилар эди. Фарқи шуки, мустақиллик бу сифатларимизни ошириб-бўрттирибгина қолмай уларни қатъийлаштирди ҳам.

Жамоа нарх-наволар беқарорлиги туғдирган қийинчиликни тадбиркорлик билан енгаяпти. Бу йил ишлаб чиқаришда илк бор юқори кўрсаткичлар қайд этилгани фикримизнинг далилидир. 1993 йилнинг ўтган даврида техник-иқтисодий кўрсаткичлар салмоқли бўлди. Автосаройдан фойдаланиш даражаси, яъни ундаги автобус ва енгил таксиларни йўналишга чиқариш режаси 105 фоиз қилиб бажарилди. 17.313 минг ўрнига 18.672 минг йўловчига автотранспорт хизмати кўрсатилди ва бу борадаги режа 107,8 фоизга етказиб адо этилди. Жамоа 265.705 минг ўрнига 332.297 минг сўм даромад қилди. Бу муваффақиятлар билан кифояланиб қолмоқчи эмасмиз, балки уларни янада ривожлантириб, кўпайтириб бориш пайдамиз. Харажатларни камайтириш учун автобусларни газ билан юрадиган қилиб қайта жиҳозлашни кенг кўламда амалга оширмоқдамиз. Ҳозирча 27 та автобус газ билан ишлашга ўтказилди. Яқин келажакда улар сони яна ўнтага ошади.

Ишчи-хизматчиларнинг тежамкорлиги, зиммасидаги вазифани ҳар қандай шароитда ҳам бажаришга одатланганн ютуқларимизнинг бош омили бўлмоқда. Автокорхонанинг асосий фондини ташкил қилган автобуслар, енгил машиналар, техник хизмат кўрсатиш ускуналари ҳам янгиланиш босқичига кўчганлигини қувонч билан таъкидламоқчиман. Собиқ иттифоқ даврида Россияда тайёрланган автобусларимиз қаторига хорижда ишлаб чиқилган янгилари қўшилмоқда. Чунончи, Жанубий Кореядан еттита ДЭУ, Туркиядан 4 та Бельди автобуси келтирилди. Яқинда улар сафига Туркиядан яна 7 та «Доган» маркали енгил автомашиналар қўшилди. Иқтисодий қийин кунларни бошимиздан кечираётган бир пайтда автокорхонага ушбу хорижий автобус ва енгил машиналарнинг ажратилганини жамоамизга Ўзбекистон ҳукумати кўрсатган катта мадад деб биламиз ва бунга ҳалол меҳнат билан жавоб қиламиз.

Бу қулай ва шинам автобуслар корхона аҳлининг, йўловчиларнинг кайфиятига оби ҳаёт сингари ҳузурбахш таъсир кўрсатди, десам янглишмайман. Жамоа кўтаринки руҳда меҳнат қилмоқда. Автобусларимиз хизматидан фойдаланадиган йўловчилар сони кескин ошди. Хорижий автобуслар дид билан жиҳозланган, баҳаво, йўловчи манзилига етгунча дам олиб, хордиқ чиқариб боришига имкон берадиган ҳамма шарт-шароитлар муҳайё.

Тан олиш керакки, кечагина бекатларимиз сийраклашганди. Автобусларимиз автостанциядан 7—8 йўловчи билан жилган вақтлар бўлган. Йўлдаги бекатларда ҳам одам кам эди. Бугун йўловчилар яна сероблашмоқда. Биз автотранспорт хизмати кўрсатиш сифатини ва даражасини ошириш орқали аҳолини жалб этмоқдамиз.

Автобусларни, енгил такси машиналарни ҳайдовчилар бригадасига бириктириб чиқдик. Автобус ҳайдовчилар бригадасига режадаги даромадни топиб келишни шарт қилиб қўйдик. Ҳар бир бригадани ва ҳайдовчининг смена давомидаги даромади миқдорини аниқ белгилаб берганмиз. Натижалар чакки эмас. Тошкент—Янгийўл бўйича қатнайдиган тезюрар автобус ҳайдовчилари Абдуманноп Бегимқулов, Борис Мальцев, Рафаиль Сулаймонов ойлик топшириқни 110—115 фоизга етказиб адо этишмоқда. Агар Янгийўл —Тошкент оралиғидан ўнлаб йўловчи поездлари ўтиши инобатга олинса, автобекатларимиз йўловчиларни жалб қила олганига, автобус хизмати қайтадан оммалаша бошлаганига ишонч ҳосил қиласиз.

Республикалараро, шаҳарлараро қатнайдиган бошқа автобусларимиз ҳам яхшигина даромад келтиришмоқда. 1992 йили енгил такси машиналаримиз бозори касод бўлгани ҳали эсимизда. У кунлар ҳам ўткинчи экан. Шаҳар кўчаларида қатнаб аҳолига тез, шошилинч ёрдам кўрсатишга даъват қилинган 44 та енгил машина билан ўтган даврда 34.922 минг ўрнига 40135 минг сўмлик хизмат кўрсатилди.

Ҳуллас, автокорхонамизнинг техникавий-иқтисодий кўрсаткичлари янада яхшиланаяпти. Бу юксалиш замирида инженер-техник ходимларимизнинг ишга янгича муносабати ва фидокорона меҳнати яширинган. Ўз навбатида маъмурият касаба уюшмаси билан ҳамкорликда меҳнат аҳлига ғамхўрликни, уларни ижтимоий ҳимоялашни янги босқичларда ташкил этмоқда. Зеро, улар соғлом бўлишса, тўқ, фаровон яшасалар меҳнатлари унумли бўлади. Оила, рўзғор ишларидан кўнгли тўқ бўлса, фикри-хаёлини бир жойга тўплаб, қунт билан ишлайдилар. Хотиржамлик, осойишталик бор жойда ривож бўлади.

Жўрабой РАҲИМОВ,
Янгийўл автокорхонасининг директори.

ХУШХАБАРЛАР

● Косонсой туманидаги «Бухоро» жамоа хўжалиги меҳнаткашлари 500 гектар майдондаги боғларни қайта тиклашга киришдилар. Ҳосилдан қолган дарахтлар ўрнига янги кўчатлар экилмоқда. Уларнинг кўп қисми хўжаликда ташкил этилган кўчатзорда етиштирилган.

Боғдаги мавжуд тўрт хил нав ўрик дарахтлари ёнига яна иккита нав қўшилади. Бу навлар Тожикистондан келтирилиб, хўжалик кўчатзорида қўшимча парвариш қилинган. Айни бир вақтда 13 хил кўчат ўстирилаётган олмазор ҳам кенгайтирилмоқда.

Жамоа хўжалиги меҳнаткашлари ўзлари етиштирган меваларни шу ердаги консерва цехида қайта ишлайдилар. Ҳозир консерва цехида иш икки сменада ташкил қилиниб, турли хил шарбат, мураббо, туршак ва қоқилар тайёрланмоқда.

* * *

Голландиядаги «Агрика» фирмаси директори Франс Холстейн Навоий кон-металлургия комбинати директори Н. Кучерскийга 10 минг долларлик чек топшириб, маблағни республика болалар жамғармасига ўтказишни илтимос қилди. Бунинг сабаби бор, албатта.

Корхонага қарашли «Дўстлик» давлат хўжалиги Ўзбекистонда биринчилардан бўлиб голландияликлар билан ҳамкорликда картошка етиштиришга киришган эди. 50 гектар майдонга «марфона», «аякс», «кондор» навли картошка экилди. Уруғликни ҳам, керакли техникани ҳам шериклар олиб келди. Экин парваришида ҳам Голландия мутахассислари бош-қош бўлиб турди. Натижада ҳар гектаридан ўртача 250—300 центнердан картошка олинди. Ҳосил байрамида фирма директори ҳам иштирок этиб, болалар жағармасига ана шу туҳфани ҳадя этди.

* * *

«Ўзқўрилиштранс» ҳудудий ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-автотранспорт корхонаси ходимлари машиналарни иккита, баъзан учта шатак билан йўлга чиқариб, улардан самарали фойдаланишяпти. Ҳозир корхонада қўшимча юк кўтаришга қодир 20 га яқин ана шундай автопоезд ишлаб турибди. Улар ойига бир неча миллион сўмлик бензин ва дизель ёқилғисини тежаш имконини бермоқда.

Бу ерда ёнилғи-мойлаш материалларини сарфлаш устидан қаттиқ назорат ўрнатилган. Бундан ташқари автокорхонанинг 10 та машинаси суюлтирилган газда ишлаяпти. Йил охиригача бундай машиналар миқдорини кўпайтириш мўлжалланмоқда.

* * *

Р. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик ва шароб илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг Наманган вилоятидаги давлат хўжалиги ходимлари мевали, субтропик ва манзарали дарахт кўчатлари савдосини қизитиб юбордилар.

Харидорларга шафтоли, олхўри, бодом, ёнғоқ, анжир, хурмо ва бошқа мева кўчатларининг 20 дан ортиқ нави таклиф қилинмоқда. Эҳтиёжни ҳисобга олиб, давлат хўжалигида бу йил биринчи марта терак кўчати ҳам тайёрланди. Ўтган йиллардан фарқли ўлароқ, кўчатлар фақат хўжаликларгагина эмас, аҳолига ҳам сотилмоқда.

МЕВА-ЧЕВА МУАММОСИ ВА ЕЧИМИ

Республикамиз меҳнат аҳли Мустақилликнинг икки йиллигини зўр шоду хуррамлик билан нишонлади. 1991 йилнинг 1 сентябри Ўзбекистон тарихида унутилмас, шонли сана бўлиб қолади. Чунки шу кундан бошлаб она диёримиз тараққиётида янги, ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан ўзгача давр бошланди. Барчанинг билими, кучи, қобилияти мустақил мамлакатимизни ривожлантириш, истиқлолни мустаҳкамлаш, ишлаб чиқарувчи кучларни, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, аҳоли турмуш тарзини яхшилаш учун сафарбар этиляпти.

Эндиликда халқ хўжалигининг барча соҳалари, жумладан, қишлоқ хўжалиги илм-фанини ривожлантириш учун қулай шароит яратилди. Собиқ Иттифоқ даврида тадқиқотлар йўналиши, илмий ходимлар сони, тадқиқотларни бажариш муддатлари, уларни амалга ошириш шакллари ва шу кабилар марказ томонидан белгилаб берилар ва бошқариб туриларди. Шу боисдан кўплаб илмий ишланмалар қишлоқ хўжалиги амалиётига тадбиқ этилмасдан қолди.

Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг аҳвол тубдан ўзгарди. Республика раҳбарияти, хусусан Президентимиз И. А. Каримов фанни тараққий эттиришга алоҳида эътибор бераяпти. Қишлоқ хўжалиги фанлари академияси ташкил этилди. Ягона мувофиқлаштириш ва бошқариш маркази— Фан ва техника давлат қўмитаси (ФТДҚ), Олий аттестация комиссияси (ОАК) тузилди. Жиддий масала — илмий ходимлар иш ҳақи ва молиявий таъминот муаммоси ижобий ҳал қилинди. Илмий муассасаларни замонавий лаборатория техникалари ва компьютерлар билан таъминлаш аҳволи яхшиланмоқда. Буларнинг ҳаммаси ишни янгича ташкил этишга имконият яратмоқда. Тадқиқот мавзулари такомиллаштирилмоқда, ишлаб чиқариш билан алоқалар кучаймоқда. Илмий ходимлар ўз ишларининг сифатига талабчанликни оширишаяпти.

Серқуёш ўлкамиз боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш, мева-чевалардан саноат негизида юксак сифатли маҳсулотлар тайёрлаш учун беқиёс табиий имкониятга эгадир. Узоқ ўсув даври, фойдали ҳароратнинг юқори миқдори, миришкорларнинг кўп йиллик бой тажрибаси юртимизда сифатли ва хилма-хил нознеъматлар етиштиришга имкон беради.

Республика деҳқончилик-саноат мажмуининг муҳим тармоғи ҳисобланган боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш учун бизнингча қуйидаги асосий масалаларни ҳал этиш лозим: аҳолини физиологик меъёр бўйича янги ва қайта ишланган мевалар ҳамда узум билан таъминлаш; мева консерваси ва вино саноати, қуруқ мева, майиз ишлаб чиқариш учун юксак сифатли хом ашё базаси барпо этиш; ташқи савдо алоқаларини кенгайтириш ва республика хазинасига валюта маблағлари тушишини таъминлаш учун имконият яратиш.

Кейинги йилларда тармоқни ривожлантириш, ихтисослашишни ва деҳқончилик-саноат интеграциясини чуқурлаштириш, меваларни ва узумни қайта ишлаш ҳамда сақлаш базаларини яхшилаш, янги боғ ва токзорлар барпо этиш, кам ҳосилли мевазорларни таъмирлаш юзасидан бир қанча ишлар амалга оширилди. «Ўзмевасабзавотузумсаноати» республика концерни ташкил этилиб, унинг таркибига барча ихтисослашган боғдорчилик ва узумчилик хўжаликлари, мева ва узумни қайта ишлайдиган корхоналар жамланди. Аммо турли сабабларга кўра тармоқлардаги имкониятлардан тахминан икки ҳисса оз фойдаланиляпти. Сўнгги уч йилда жамоат шўъбасида мевали боғлар ҳосилдорлиги гектарига ўртача 41,7, токзорлар ҳосилдорлиги эса 58,5 центнерни ташкил этди,. холос. Аҳоли жон бошига мева ва узум истеъмол қилиш белгиланган меъёрдаги 78 килограмм ўрнига 31,4 килограммга тўғри келди.

Суғориладиган экин майдонлари мамлакатимизнинг асосий бойлигидир. Ундан оқилона фойдаланиш муҳим вазифа ҳисобланади. Ҳозирча бу борада мақсадга эришилаётгани йўқ. Боғ ва токзорлардан паст ҳосил олинаётганлигига сабаб, ишлаб чиқариш қониқарсиз ташкил этилаётганлиги, агротехник тадбирлар талаб даражасида эмаслиги, улар ўз вақтида бажарилмаётганидир. Республика ҳукумати олимлар олдига ҳар гектар ердан самаралироқ фойдаланиш, янги навларни ва техник ишланмаларни кенг жорий қилиш, меҳнатни ташкил этишнинг илғор шаклларини қўлланиш, шу асосда боғ ва токзорлар ҳосилдорлигини кескин оширишга, мева ва узум тайёрлаш ҳажмини кўпайтиришга эришишдек муҳим вазифаларни қўйди. Шу билан бирга аҳоли талабини ва қайта ишлаш корхоналари эҳтиёжини қондириш ҳам лозим. Экологик тоза, сифатли маҳсулотлар етиштириш эл саломатлиги ва хўжаликлар иқтисодиёти билан чамбарчас боғлиқдир.

Боғбон ва соҳибкорлар ўз олдиларига қўйилган бу юксак вазифаларни бажариш учун аввало барча технологик ишларни боғ ва токзорларнинг ҳақиқий аҳволини ҳисобга олган ҳолда ўз вақтида, сифатли бажаришлари, суғориш ва бошқа тадбирларни кўнгилдагидек амалга оширишлари, ҳар бир туп парваришини кучайтириб, сермеҳнат жараёнларни механизация зиммасига юклашлари талаб этилади. Текширишлар кўрсатишича, ҳосилдорлик паст эканлигига асосий сабаблардан бири, боғ ва токзорларда маҳаллий ўғит жуда оз миқдорда солинаётганлигидир. Р. Р. Шредер номли институт олимлари томонидан ишлаб чиқилган ва ишлаб чиқаришга тавсия этилган, ҳар бир хўжалик учун қулай, содда ва самарали агротехник усуллар тупроқ таркибини гумусларга сезиларли миқдорда бойитиб, боғлар ҳосилдорлигини оширади, маҳсулот сифатини яхшилайди, уларни сақлаш муддатларини узайтиради. Бунда оралиқ экинлардан кенг фойдаланилиб, яхши ҳосил олинади.

Олмазорларда оралиқ экинлар (Никольсон, Восток-55 нўхатлари, рапс, нўхат арпа билан, вика тариқ билан ва бошқалар) экилганда мева ҳосилдорлиги 35—40 фоиз ортади, таннарх арзонлашади, фойда кўриш кўпаяди. Оралиқ экинларни кенг жорий этиш учун уларнинг уруғчилигини яхшилаш ва такомиллаштиришга тўғри келади. Бунингсиз ушбу экинларни кенгайтириб, тупроқ унумдорлигини ошириб, экологик вазиятни соғломлаштириб бўлмайди.

Зараркунанда ва касалликларга қарши кураш ишларининг самарадорлигини кескин ошириш боғ ва токзорлар ҳосилдорлигини жадал юксалтиришнинг, маҳсулот сифатини яхшилашнинг муҳим омилларидан биридир. Бинобарин, касаллик ва зараркунандаларга қарши курашиш ишларини тубдан яхшилаш, бунда биологик усуллардан ўз вақтида, кенг фойдаланиш лозим. Бу тадбирлар ҳосилдорликни 20—25 фоиз ошириш, стандарт маҳсулотлар тайёрлашни 70 фоизга етказиш имконини беради. Қишлоқ хўжалиги зараркунандалари ва касалликларига қарши курашда маблағларни аямаслик керак. Зеро, бу ишга сарфланган ҳар бир сўм пировардида 10 сўм фойда келтиради.

Илғор хўжаликлар тажрибалари кўрсатишича, қўшимча маблағлар сарфламасдан туриб, мавжуд боғлар ва токзорлар парваришини яхшилаш ҳисобига яқин орада ҳосилдорликни 1,3—1,5 баравар ошириш мумкин.

Иш жараёнларини механизациялаш фан-техника тараққиёти вазифаларини ҳал қилишда муҳим масала ҳисобланади. Техника етишмаслиги туфайли ҳозирги вақтда кўпчилик хўжаликларда боғлардаги юмушларни механизациялаш даражаси паст бўлиб, атиги 20—30 фоизни ташкил этади. Р. Р. Шредер номли институт ва «Средазсельхозмаш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси томонидан яратилган МПВ-1, МПВ-2 машиналари ва бошқа техникадан фойдаланиш механизациялаш даражасини 50—60 фоизгача етказиш, маҳсулот таннархини 15—20 фоиз тушириш, меҳнат унумдорлигини, узум ва мевалар етиштириш самарадорлигини ошириш имкониятини беради.

Ҳосилни ўз вақтида йиғиштириб олмаслик, уни ташиш ва сақлаш ёмон ташкил қилинаётгани сабабли камида 25—30 фоиз маҳсулот нобуд бўлаяпти. Шу боисдан теримни ҳар бир нав ва хиллар учун тавсия этилган муддатларда ўтказиш муҳимдир, зеро бу бор ҳосилни исрофгарчиликсиз йиғиштириб олиш, яхши сақлаш ва аҳолига сархил ёки қайта ишланган ҳолда сифатли маҳсулот етказиб бериш имкониятини яратади.

Етиштирилган ҳосилдан оқилона фойдаланиш учун хўжаликларда мева ва узумни, айниқса уларнинг тез айнийдиган навларини қайта ишлаш бўйича цехларни кенгайтириш, бундай корхоналар бўлмаган жойларда уларни ташкил қилиш ва зарур техника воситалари билан таъминлаш мақсадга мувофиқдир. Кичик корхоналар барпо этиб, уларни қайта ишлаш ва қуритиш ускуна-жиҳозлари билан таъминлаш керак.

Шу билан бирга саноат мева-узум омборлари қурилишини тезлаштириш зарур. Келгусида бундай биноларни бевосита хўжаликларда ёки хўжаликлараро қилиб қурмоқ лозим. Бу хўжаликларнинг маҳсулотни сақлашдаги жавобгарлигини кучайтиради, маҳсулот сифатини яхшилайди, хўжаликлар иқтисодиётини кўтаради. Шунингдек, мавжуд қувватлардан самаралироқ фойдаланиш, эски ускуналарни алмаштириш даркор. Кўпчилик хўжаликларда ўрта бўғин ва ялпи касб-корли ходимлар (шакл берувчилар, сараловчилар, қайта ишлаш мутахассислари, жойловчилар) етишмайди, ҳолбуки боғдорчилик ва узумчиликни янада ривожлантириш, самарадорлигини ошириш айни шуларга боғлиқ. Бинобарин, вилоятлар қишлоқ хўжалиги ташкилотлари бундай ходимлар тайёрлашга жиддий эътибор беришлари, хўжаликлар раҳбар ва мутахассисларининг малакасини оширишни ташкил этишлари, уларни ишлаб чиқаришдаги ўз вазифаларига яқинлаштириб, хабардорлик даражасини яхшилашлари лозим.

Жамоа ва давлат хўжаликлари маромида иш юритиши ва илмий тавсияларни жорий этиши учун тегишли таъминот ташкилотлари уларни эҳтиёт қисмлар, ўғитлар, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари, жиҳозлар, юксак унумли техникалар, шахсий ва фермер хўжаликлари учун кичик техникани режали, тўхтовсиз етказиб бериш масалаларини ҳал этиши, айвонлар қуриш ва уларни ускуналар билан таъминлаш муаммосини ечиши керак.

Бундан ташқари яқин йилларда мева ва узум етиштиришни сезиларли миқдорда кўпайтириш имконини берувчи қатор тадбирларни амалга ошириш зарур. Яқин икки йил ичида ёш боғлар ва токзорларда сийракликни бартараф этиш даркор. Айни вақтда жамоат шўъбасидаги боғларнинг 17—18 фоизи (28 минг гектари), токзорларнинг 14 фоизи (17 минг гектари)да туплар бут эмас. Бундан ҳосилдорлик паст бўлган тақдирда ҳам 100 минг тоннадан зиёд мева ва узум йўқотиляпти. Сийракликка чек қўйилганда кўчатлар маромида парвариш қилинса бу майдонлардан қўшимча равишда 200—250 минг тонна ҳосил олиш мумкин.

Аксарият хўжаликларда эски, ҳосилдорлиги паст боғлар, токзорлар мавжуд. Уларни албатта қайта таъмирлаш керак. Бунда суғориладиган минтақаларда эски олмазорлар ўрнига паст бўйли ва ўрта бўйли, шунингдек тез ҳосилга кирадиган навларни экиб, ҳосилдор боғлар яратиш лозим. Улар яхши парвариш қилинса тезда мева бериб гектар ҳосилдорлигини камида 15—20 тоннага етказишга имкон яратади.

Боғларни қайта таъмирлаш жараёнида данак мевали . навларга эътиборни қаратиш лозим. Бунда туршак тайёрланадиган ўрик кўчатларини кўпроқ ўтказиш тавсия этилади. Республикада қулай тупроқ-иқлим шароити, кўплаб мева навлари мавжудлигини ҳисобга олиб, хўраки ва майизбоп узум берадиган токзорларни кенгайтириш зарур. Шунингдек, аҳолини йил бўйи таъминлаш мақсадида эртапишар навларини ҳам кенгайтириш керак.

Ҳозирги вақтда мавжуд 136 минг гектар токзорнинг 68 минг гектарида (қарийб 50 фоизида) токлар симбағазларга кўтарилмаган. Бу агротехник тадбирларни— хомток, қилиш, шакл бериш, зараркунанда ва касалликларга қарши курашиш, механизациядан фойдаланиш ва бошқа юмушларни ўз вақтида, сифатли ўтказишга тўсқинлик қилаяпти. Шу боисдан хўжаликларни темир-бетон устунлар, симлар билан таъминлаш, токларни симбағазларга кўтариш масаласини тезда ҳал этмоқ лозим. Шунда илғор технологияни қўлланишга кенг имконият яратилиб; ҳосилдорликни камида 20—25 фоиз ошириш мумкин.

Кўп йиллик тажриба кўрсатишича, боғдорчилик ва узумчиликни самарали ривожлантириш асосларидан бири бундай мевазорларни сувли ва шартли суғориладиган ерларда барпо этишдир. Бундай шароитда гектаридан 150—200 центнергача ҳосил олса бўлади. Суғориладиган майдонлар ҳисобли. Р. Р. Шредер номли институт тадқиқотлари кўрсатишича, тоғолди ва тоғли минтақаларда ер ўзлаштириш мева ва узум етиштиришни кўпайтиришнинг муҳим манбаларидан бири ҳисобланади. Бу жойларда ишчи кучи етарли, хўраки узум навларини, данакли ва ёнғоқ меваларни, (жанубда) субтропик экинларни ўстириш мумкин. Шунингдек, бу ерларда қуруқ мевалар, майиз, қайта ишлаш маҳсулотлари тайёрлаш учун катта имкониятлар бор.

Ҳозир Ўзбекистонда суғориладиган деҳқончилик деярли тўлиқ жўяклар орқали сув тарашга асосланган. Бунда сув меъёри юқори (ҳар суғоришда 700—1000 кубометр оби ҳаёт сарфланади), натижада ўсув даврида боғ ва токзорлар учун ўртача гектарига 5—8 минг кубометр сув ишлатилмоқда. Институтимиз ва унинг илмий муассасалари ўтказган тадқиқотларда мевали боғ ва токзорларни томчилатиб суғориш юксак самара берди. Бу усулнинг афзаллиги шундаки, 30—40 фоиз оби ҳаёт тежалади, сувдан фойдаланиш самарадорлиги жўяк усулидаги 60 фоиз ўрнига 80—90 фоизни ташкил этади. Томчилатиб суғорилганда ҳосилдорлик нав ва хилларга қараб 25—30 фоиз ортади.

Токзорлар яратиш учун қия ерларни ўзлаштиришда айниқса томчилатиб суғориш қўл келади. Институт, унинг Самарқанд бўлими ва бошқа илмий муассасалари ишлаб чиққан тавсияларга кўра ҳозир Жиззах, Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида мазкур усулдан фойдаланишни кўзда тутиб қия ерларни ўзлаштириш бошланди.

Аммо бугунги кунда амалда жорий қилинган томчилатиб суғоришнинг аҳволи кўнгилдагидек эмас, республика бўйича сувни тежашда катта натижани бермаяпти. Вазифа шундан иборатки, бу усулни кенг майдонларга тадбиқ этиш лозим.

Қуруқ мевалар, майиз етиштиришни сезиларли даражада кўпайтириш, сифатини яхшилаш борасида муҳим вазифалар турибди. Аҳолининг бу маҳсулотларга талабини яхшироқ қондириш, ташқи бозорга чиқариш керак. Бироқ ҳозирги аҳвол имконият даражасида эмас. Бунинг сабабларидан бири етарли хом ашё базаси йўқлигидир. Кўзда тутилган миқдорда узум етиштириш учун кишмишнинг ботир, хисрав, эртаги, оқ ва бошқа навларини кенгайтириш зарур. Шунингдек, хўжаликлараро қуритиш корхоналари ташкил этиб, уларни моддий-техникавий жиҳатдан таъминлаш мақсадга мувофиқ. Қуруқ мевалар тайёрланадиган ўрик, шафтоли, олхўрининг яхши навларини кўпайтириш лозим. Шу билан бирга фан тавсияларини кенг қўлланиш, меваларни қуритиш ва сақлаш бўйича халқ анъаналарини тиклаш зарур.

Мева ва узумни қайта ишлаш, сифатини яхшилаш, қулай минтақаларда виночиликни ривожлантириш бўйича катта вазифалар турибди. Бунда ҳам навларга алоҳида эътибор бериш, технология ва ускуналарни такомиллаштириш керак.

Боғдорчилик ва узумчиликни янада интенсивлаш борасида илм-фан зиммасига катта вазифалар юклатилган. Ҳозирда мавжуд тавсияномалар кенг қўлланилса, ҳосилдорликни икки-уч ҳисса ошириш мумкин. Жамоамиз кейинги ўн йилда ишлаб чиқаришга мева ва узумнинг 25 та янги, серҳосил навларини тақдим этди. Шу билан бирга илғор агротехник тадбирларни юксак даражада бажариш тавсиялари берилди. Паст бўйли серҳосил боғлар яратиш, тоғли ва тоғолди минтақаларида боғ ва токзорлар барпо этиш, ҳосилга кирган мевазорларда ўғитни вақти-вақти билан чуқурроқ солиш, боғ ва токзорларни томчилатиб суғориш, тупроқ унумдорлигини ошириш учун оралиқ экинларни экиш ва бошқа йўналишлар бўйича ишлаб чиқилган тавсиялар муҳим қўлланмалардир. Уларни амалда қўллаш йилига ҳосилдорликни 25 фоиз кўпайтиришга имкон беради. Аммо бугунги кунда илм-фан ютуқларидан фойдаланиш қониқарли эмас. Бу ишни қатъий режа асосида амалга ошириш лозим. Қишлоқ хўжалиги вазирлигида ва «Ўзмевасабзавотузумсаноати» концернида уларнинг вилоят ва районлардаги тегишли ташкилотлари билан илмий муассасалар ҳамкорлигида фан ютуқлари, тавсияларини ишлаб чиқаришга жорий этиш ва бу ишнинг жавобгарлиги билан шуғулланадиган махсус хизмат ташкил этилиши мақсадга мувофиқ.

Илм-фан тавсия этаётган аксарият янги тадбирлар қўшимча маблағ талаб қилади. Боғларнинг сийраклигини бартараф этиш, токларни симбағазларга кўтариш, ва бошқа ишлар шулар жумласидан. Савол туғилади: бу маблағларни қаердан олиш керак? «Ўзмевасабзавотузумсаноати» тизимидаги қишлоқ хўжалиги ва қайта ишлаш тармоқларининг фойдалилик даражаси ўрганилганда фарқ борлиги маълум бўлди. 1992 йилда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришида бу кўрсаткич 26,9 фоизни, қайта ишлаш соҳасида 70,9 фоизни ёки 2,6 ҳисса зиёдни ташкил этди. Бунда қайта ишлаш тармоғидан даромадларнинг бир қисмини қишлоқ хўжалигига қайта тақсимлаш тўғри бўлиши хусусида фикр туғилади. Зеро, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини интенсивлаш учун маблағларга эҳтиёж катта.

Бу борада яхши тажриба бор, уни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва кенгайтириш керак. Тошкент вилоятида шу йил узумчилик-виночиликка ихтисослашган «Янгийўл» агрофирмаси ташкил қилинди. Юқори самарали вино заводи ўз меҳнат жамоаларининг розилиги билан зарар кўраётган Алишер Навоий номли ва «Янгиобод» давлат хўжаликлари билан бирлашди. Эндиликда аҳвол тубдан ўзгармоқда. Меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлаш такомиллаштирилаяпти. 190 гектар ерга узумнинг энг яхши, янги навлари жойлаштирилди. Боғ ва токзорларнинг сийраклигини йўқотиш бўйича фаол иш олиб борилаяпти. Токлар симбағазларга кўтарилиб, агротехник тадбирлар сифатли бажарилмоқда. Жорий йилдаёқ агрофирма боғ ва токзорларида ҳосилдорлик ўтган йилга нисбатан 1,3—1,4 баравар ошганлиги кузатилаяпти. Эндиликда вино заводининг хом ашё базаси бўлмиш мазкур давлат хўжаликларининг барча имконияти юксак сифатли пировард маҳсулот (шароб, коньяк ва бошқалар) олишга сафарбар этилган. Ўз навбатида агрофирма боғларни, токзорларни таъмирлаш, фан ютуқларини қўлланиш учун зарур ёрдам кўрсатаяпти. Бу ерда қўрғонларни газлаштириш, ичимлик суви билан таъминлаш, йўллар, турар-жойлар қуриш бўйича катта ишлар бошланган. Хўжаликларда ишлаб чиқариш ва ижтимоий тадбирларни бажариш учун йиғилган жамғармадан 35 миллион сўмдан зиёд маблағ ишлатилди.

«Янгийўл» агрофирмаси тажрибаларининг мантиқий давоми сифатида ушбу масалани таъкидлаш ўринлидир. «Ўзмевасабзавотузумсаноати» концернининг қайта ишлаш корхоналари ҳар йили республика бюджетига қўшимча қийматдан солиқлар ва бошқа тўловлар тарзида 9—10 миллиард сўм ўтказади. Айни вақтда кўпчилик хўжаликлар зарур ташкилий-хўжалик тадбирларини бажаришлари учун маблағ топа олмайдилар. Чамаси юқорида кўрсатилган даромадларнинг 4—5 фоизини аниқ мақсадни кўзлаб, ишлаб чиқаришни ривожлантириш жамғармасига — қишлоқ хўжалиги соҳасига йўналтириш лозим. Бу қўшимча равишда мева ва узум етиштириш, қайта ишлаш саноатини тўлароқ ишлатишни таъминлайди, бюджетга тўловлар кўпаяди.

Боғдорчилик ва узумчилик самарадорлигини оширишда меҳнатни ташкил этиш ва моддий рағбатлантириш шаклларини такомиллаштириш алоҳида аҳамият касб этади. Бу иш қўшимча маблағ топишни ёки кўп вақтни талаб этмайди. Ушбу масалаларни ҳал қилиш республикада ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотлар билан бевосита боғлиқ. Мазкур тармоқларда узоқ вақт давомида меҳнатга ҳақ тўлашнинг бригада усули асосий шакл бўлиб келди, аммо у иш ҳажмларини кўпайтиришга қаратилган бўлиб, кўплаб камчиликлари мавжуд эди. Бу усулга кўра меҳнатга ҳақ тўлашнинг тариф фонди маҳсулот эвазига тариф фондининг 25—40 фоизи миқдорида қўшимча билан технологик харита бўйича аниқланади. Сўнгра режадаги ҳосилдорликдан келиб чиқиб, 1 центнер маҳсулотнинг баҳоси белгиланади. Режа ошириб бажарилганда унинг қийматининг 40 фоизи миқдорида қўшимча ҳақ тўланади. Тежамкорликни рағбатлантириш учун иқтисод қилинган маблағнинг 70 фоизи берилади. Бу усул ҳар гектар мевазорга харажатларни ошириб, режали ҳосилдорликни пасайтиради. Чунки қанча кўп маблағ сарфланса ва ҳосилдорлик пасайса 1 центнер мева ва узум учун меҳнатга ҳақ тўлаш қиймати шунча юқори бўлади. Бу техник тараққиётга тўсқинлик қилади.

Меҳнатга бундай ҳақ тўлаш қийин ва чалкаш бўлиб, ишлаб чиқариш ходимлари томонидан ёмон қабул қилинади, маҳсулотни кўпайтиришни рағбатлантирмайди. Шу боисдан кейинги йилларда бригада ва оила пудрати кенг ёйилди. Тошкент вилоятидаги «Огонёк», «Қибрай» давлат хўжаликларида, М. Фозилов номли ширкатда, шунингдек Наманган, Фарғона ва бошқа вилоятларнинг айрим хўжаликларида бу усулдан самарали фойдаланилаяпти. Бироқ баъзи хўжаликлар пудрат жорий этилгандан сўнг самарадорликни оширишмади. Бунга асосий сабаб, меҳнатга ҳақ тўлаш ва моддий рағбатлантириш тартиблари ўзгартирилмай, балки ишлаб чиқариш шакли қайта ташкил этилди.

Ички хўжалик бўлинмалари ва боғдорчилик-узумчилик хўжаликларини ислоҳ қилиш тажрибалари шуни кўрсатадики, оила пудрати тобора кенг . аҳамият касб этаяпти. Бунда оилага катта мустақилликлар берилади. Бу усул даромадларни пировард маҳсулотларга тўғридан-тўғри боғлаб қўяди. Ишловчиларнинг меҳнати устидан назоратга ҳожат қолмайди, ўзаро ҳисоб-китоблар кучаяди. Болалар ёшлигидан меҳнат кўникмаси ҳосил қиладилар. Нафақахўрлар кучи ва тажрибасидан оқилона фойдаланилади. Агротехник тадбирлар сифатли бажарилади.

Аммо оила . пудратининг бир нозик томони борки, айрим хўжаликларнинг раҳбар ва мутахассислари шундан чўчишади. Мустақиллик олгач, оила давлат буюртмаси ҳисобига маҳсулот сотиш бўйича шартнома мажбуриятларини бажаришга шошилмайди. Натижада бозор маҳсулотлари, давлат жамғармаси шаклланишини қийинлаштиришади. Етиштирилган ҳосилнинг бир қисми тўғри бозорга чиқариладики, у ерда нарх-наво юқори, нақд пул олишга кафолат бор. Афсуски, бундай ҳолат меҳнатни ташкил этишнинг бошқа шаклларида ҳам учрайди.

Ҳозирги босқичда оилавий ижара усули самарали бўлиб чиқмоқда. Шартнома асосида оилага кўп йиллик боғлар узоқ муддатга 0,2—0,3 гектардан 3—8 гектаргача берилади. Хўжалик бошқаруви билан ижарачи ўртасидаги шартномада барча шартлар аниқ кўрсатилади. Моддий-техникавий таъминот қийинлиги, маҳсулотни сотиш, умумҳудудий ва ижтимоий муаммоларни ўз вақтида ечиш мақсадида (15—20 оиладан иборат) ижарачилар гуруҳи йириклаштирилган бригадаларга ва ширкатларга бирлашиши мумкин. Уларни ижарачиларнинг махсус ажратмалари ҳисобига ишловчи бир ёки иккита ташкилотчи-мутахассис бошқаради. Бу бригадир ижарачилар билан хўжаликни боғлаб туради, шартнома мажбуриятлари бажарилишини текширади ва бу ишга жавоб беради, оилавий бўлинмаларда илмий тавсияларни жорий қилиш йўлларини излаб топади.

Меҳнатни бундай ташкил этиш нима беради? Аввало ижарачи ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш бўйича тўла ҳуқуққа эга бўлиб, унумдорликни ошириш йўлларини қидиради. Қолаверса моддий рағбатлантириш тубдан ўзгаради. Муҳим масала — мавжуд хўжаликларнинг ҳудудий ва моддий-техникавий яхлитлигини сақлаб қолиш, маҳсулот ишлаб чиқарувчининг мустақиллигини кучайтириш, унинг маҳсулотни кўпайтиришдан манфаатдорлигини ошириш муаммоси ечилади.

Юқорида тилга олинган масалалар ижобий ҳал этилса мевали боғлар ҳосилдорлиги камида гектарига 80 центнерга, токзорлар ҳосилдорлиги 90—100 центнерга етади. Ялпи ишлаб чиқариш кескин юксалади, қайта ишлаш корхоналари хом ашё билан таъминланади. Пировард натижада хўжаликлар иқтисодиёти мустаҳкамланади.

М. МИРЗАЕВ,
Р. Р. Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти директори, ЎзҚХФА академиги.

Ф. ҚАЮМОВ,
Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти илмий-тадқиқот институти директори, профессор.

Ю. ЖАВАКЯНЦ,
Р. Р. Шредер номли институт директорининг ўринбосари, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

Обуна–94

ПАХТА ТОЗАЛОВЧИЛАР ФАОЛЛИК КЎРСАТИШМОҚДА

Ўзбекистон Пахтани қайта ишлаш ва пахта маҳсулотларини сотиш давлат акционерлик уюшмаси тизимидаги корхоналар, ташкилотлар жамоалари 1994 йил учун газета ва журналларга обуна бўлишда фаоллик кўрсатмоқдалар. Корхоналарнинг маъмуриятлари ва касаба уюшмалари қўмиталари бозор иқтисодиёти шароитида ишчи-хизматчиларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя этиш мақсадида меҳнат фахрийлари, ишлаб чиқариш илғорлари ва кам таъминланган оилаларга ташкилот маблағлари ҳисобидан обуна расмийлаштирмоқдалар. «Ўздавпахтасаноатсотиш» республика уюшмасига, таҳририятимизга келаётган телеграммалар тармоқ корхоналарида «Қишлоқ ҳақиқати»га обуна бўлиш қизғин бораётганлигидан далолат бермоқда.

Қашқадарё вилоятидаги Чироқчи пахта тозалаш заводи раҳбари Қулмамат Турсунов таҳририятимизга телеграмма йўллаб, корхона меҳнат фахрийлари, илғор ишчи-хизматчиларидан 20 нафари ташкилот маблағи ҳисобидан «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига 1994 йил учун обуна бўлганликларини маълум қилган. Шу вилоятдаги яна бир корхона — Яккабоғ пахта тозалаш заводи раҳбарлари ва касаба уюшмаси қўмитаси ташкилотчилари газетамизнинг ҳақиқий жонкуяри эканликларини намойиш этишди. Корхона раҳбари Рустам Жўраев номидан таҳририятимизга келган телеграммада бу заводда ҳам 20 нафар ишлаб чиқариш пешқадами учун ташкилот маблағи ҳисобидан обуна расмийлаштирилганлиги маълум қилинган.

Пахтани қайта ишлаш ва пахта маҳсулотларини сотиш Қашқадарё вилоят ҳудудий бирлашмасига қарашли Бешкент пахта тозалаш заводи жамоаси билан таҳририятимиз ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик кўп йилларда бери давом этиб келмоқда. Ушбу корхонадаги илғор тажрибалар, фан-техника янгиликларининг қўлланилиши ва ишчи-хизматчиларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя этиш борасида кўрилаётган тадбирлар газета саҳифаларида изчил ёритиб борилаяпти. Бу ерда муштарийларимиз сафи йилдан-йилга кенгаймоқда. Куни кеча корхона раҳбари Аҳмад Полвонов имзоси билан таҳририятимизга келган телеграммада 20 нафар меҳнат ветерани, ишлаб чиқариш илғори учун 1994 йилга «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига обуна расмийлаштирилганлиги таъкидланган. Косондаги 7-пахта тозалаш заводи ишчи-хизматчилари орасида ҳам муштарийларимиз сони тобора кўпайиб бораётир. Корхона раҳбари Г. Эргашев таҳририятимизга йўллаган шошилинчномада завод маблағи ҳисобидан 15 нафар илғор ишчи-хизматчилар 1994 йил учун «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига обуна бўлганликлари маълум қилинган. Газета ва журналлар таҳририятлари учун ғоят масъулиятли давр — обуна расмийлаштириш мавсумида ижодий жамоамизга яқиндан кўмак бераётган пахта тозаловчиларга миннатдорчилик билдирар эканмиз, тармоқ масалаларини ёритиш доимий диққат-эътиборимизда бўлишини маълум қиламиз.

С. АЛИЕВ.

ХЎЖАЛИКЛАР ҲИСОБИДАН

Навоий вилоятидаги Навбаҳор тумани хўжаликларида ҳам «Қишлоқ ҳақиқати» газетаси муштарийлари сафи тобора кенгайиб бормоқда. Тумандаги Охунбобоев номли, Навоий номли, Свердлов номли, Жамбул номли, «Янгиқўрғон» жамоа, «Гигант» давлат хўжаликларида 1994 йил учун обуна расмийлаштириш ғоят қизғин бораяпти. Бу хўжаликларда ва тумандаги бошқа корхонаю ташкилотларда якка тартибда ҳамда хўжаликлар маблағлари ҳисобидан обуна расмийлаштирилаяпти.

Навбаҳор райони марказидаги Бешрабод почта-алоқа тармоғи бошлиғи Раббимқул Эшпўлатовнинг таҳририятимизга ҳавола қилган маълумотномасида юқорида санаб ўтилган хўжаликлардан 195 нафар пахтакор, чорвадор ва бошқа тармоқларнинг ишлаб чиқариш пешқадамлари 1994 йил учун «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига обуна бўлганликлари маълум қилинган. Бозор иқтисодиёти шароитида қишлоқ меҳнаткашларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш мақсадида бу муштарийлар учун хўжаликлар ҳисобидан 1 миллион 506 минг сўмдан зиёд маблағ ажратилиб, почта-алоқа тармоғи жорий ҳисобига ўтказилди. Навбаҳор туманида бошқа нашрлар қатори «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига обуна расмийлаштириш қизғин давом этмоқда.

М. ИЛЕСОВ.

• • •

Фарғона вилоятининг Риштон туманида газета ва журналларга обуна бўлиш уюшқоқлик билан ташкил қилинмоқда. Шу тумандаги Масиддиқ Келдиев номли жамоа хўжалиги аъзоларидан 22 киши «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига 1994 йил учун обуна бўлди.

— Деҳқонлар ва чорвадорларни бозор иқтисодиёти шароитида ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш мақсадида хўжалик маблағи ҳисобидан обуна расмийлаштиришга алоҳида эътибор берилмоқда, — дейди колхоз бошқаруви раисининг ўринбосари А. Мадаминов. —Шу жумладан, 10 нафар колхоз аъзоси хўжалик маблағи ҳисобидан «Қишлоқ ҳақиқати»га обуна қилинди. Мустақилликни мустаҳкамлаш йўлида кенг кўламдаги ишлар олиб борилаётган ҳозирги пайтда матбуотнинг таъсирчан кучини ва ҳаётимизда тутган ўрнини чуқур ҳис этган хўжалигимиз бошқаруви, бошланғич партия ташкилоти ва касаба уюшмаси қўмитаси обуна мавсумини муваффақиятли якунлаш учун борча имкониятларни ишга солмоқда.

У. МУҲАМЕДОВ.

КУНГАБОҚАРДАН ЁҒ

● Андижон вилояти, Комсомолобод туманининг М. Эминов номидаги қўриқ хўжалигида кунгабоқар ёғи тайёрлайдиган цех ишлай бошлади. Бу янги корхона бир кунда 300 килограмм маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга.

Цехни барпо этган ташаббускорлар хомашё ҳақида ҳам олдиндан қайғуришган. — Қумтепалар бағрида ўнлаб гектар ер ўзлаштирилган. Кунгабоқар уруғини аҳолидан ҳам қабул . қилиб олиш мўлжалланмоқда. Уруғ топширганлар ҳақига ёғ олади. Бундан ташқари, цехда тарвуз, қовун, мевалар данагидан ҳам ёғ олиш мумкин.

Хўжаликда бундай кичик корхоналар анчагина. Улар халқ истеъмол моллари ишлаб чиқармоқда, аҳолига пулли хизмат кўрсатмоқда, бинобарин, қишлоқ аҳолиси доимий иш билан таъминланаётир.

ШОЛИЧИЛИК ИСТИҚБОЛИ

Доннинг, ноннинг, иймоннинг қадру қиймати, жамиятда тутадиган ўрни муштаракдир. Инсоң она тупроққа тер тўкиб, қилган меҳнатининг ижобатини кўради. Бугунги тақчиллик пайтида бозор пештахталарида гуручнинг нархи бир қадар арзонроқ бўлса ҳам, унинг қадри, уни етиштириш машаққати асло камайгани йўқ.

Ўзбекистон гуручининг довруғи оламга машҳур. Ундан тайёрланган паловдан бир ошам татиганга не етсин. Ана шу нондек азиз неъмат юқорида айтганимиздек, осонликча қозонга келиб тушмайди. Унинг ортида қанчалар заҳмат, бедором тунлар бор. Дарвоқе, янги гуруч навининг дунёга келишининг ўзи осон иш эмас. Олим изланади, йиллаб умрини шунга сарф этади. Янги нав яратиб, деҳқон билан бирга яна заҳмат чекади. Ҳа, яратувчи ҳам, янгиликни ҳаётга татбиқ этувчи ҳам халқ. Бугунги суҳбатдошларимиз халққа хуштаъм неъмат яратувчи олимлар. Мавзу —Ўзбекистон Шоличилик илмий тадқиқот илмгоҳида сўнгги пайтларда яратилган шоли навлари ва у ерда амалга оширилаётган тадбирлар ҳақидадир.

Яқинда Ўзбекистон Шоличилик илмий тадқиқот илмгоҳи олимлари ҳузурида бўлиб, у ерда амалга оширилаётган ишлар билан қизиқдик. Илмгоҳ олимларининг амалий ишлари билан танишдик. Шоличилик соҳасининг бугуни, эртаси ҳамда истиқболи ҳақида суҳбатлашдик.

ЗУКИРУЛЛА АБДУЖАББОРОВ,
Шоличилик илмий тадқиқот илмгоҳи директори.

— Илмгоҳимиз 1930 йилларда ташкил этилган бўлиб, шоличилик тажриба станцияси деб юритиларди. Бу кичик илмий даргоҳда атиги 10—12 киши меҳнат қилар, унга 50 гектар тажриба участкаси ажратилган эди.

1942 йилдан бошлаб бу ерда янги шоли навлари яратила бошланди. Улардан бири «Узрос-7—13» дир. Бу асосан кечпишар нав бўлиб, мўл ҳосил беради. Поялари ерга ётиб қолмайди. Ўзбекистонда кенг тарқалган. Ҳозир ҳам ўз мавқеини йўқотмаган. Тошкент, Сирдарё, Сурхондарё вилоятларида катта майдонларга экилади.

Шундан кейин бирин-кетин «Узрос-259», «Узрос-59» каби ўртапишар навлар дунёга келди. Булар асосан Хоразм, Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда Сирдарё вилоятларида парваришланади. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, станция олимлари янгидан-янги навларни яратиш бобида самарали ишлар олиб боришди.

Станция 1968 йилдан бошлаб Ўзбекистон Шоличилик илмий тадқиқот илмгоҳи номини олди. Тажриба хўжалиги ҳам кенгайди. Бугунги кунда илмгоҳимизда 14 та фан номзоди, битта фан доктори, 2 та аспирант, 42 та илмий ходим ишламоқда.

Олимларимиз томонидан яратилган «Авангард», «Лазурний», «Аланга», «Толмас» шоли навлари нафақат мамлакатимизда, чет элларда ҳам шуҳрат қозонди. Уларнинг сифати яхши, ўртача 50—80 центнердан ҳосил беради.

Шу ўринда бир гапни айтмоқ керак. 1992 йилги республикамиздаги шоли етиштирадиган хўжаликларда ўртача ҳосилдорлик 19,6 центнерни ташкил этди. Илмгоҳимиз тажриба хўжалиги базасида эса 60 центнердан ҳосил олинди. Кўпгина шоличиликка ихтисослашган хўжаликлар ҳар йили илмгоҳимиздан сараланган уруғ сотиб олишади-ю, биз берган тавсияларга амал қилишмайди. Натижада ҳосилдорлик пасайиб кетади .Айбни эса нав яратганлар зиммасига қўйишади.

Замон ЖУМАНОВ,
илмий ишлар бўйича директор ўринбосари.

— Шоли навларини яратиш уч босқичда: кечпишар, ўртапишар ва эртапишар навларни чатиштириш йўли билан амалга оширилади. Бунинг учун албатта ирсий манбаа бўлиши шарт.

Илмгоҳимизда селекция ва агротехника бўлимлари ҳамда уруғчилик, ўсимликларни ҳимоя қилиш, агрохимия, физиология ва биохимия, механизация, иқтисод ҳамда дуккакли дон ўсимликлари лабораториялари ишлаб турибди.

Илмгоҳимизда яратилган, кўзга кўринган энг яхши навлардан баъзилари қуйидагилар:

«Авангард» нави. Ўртапишар, 120—125 кунда етилади, ҳосилдорлиги 80 центнер, 72 фоиз гуруч беради, дони йирик. Муаллифлари: Полина Пулина, Собира Рихсиева.

«Лазурний» нави. Кечпишар, 132—135 кунда етилади, ҳосилдорлиги 60—65 центнер, шишасимонлиги 100 фоиз, 65—68 фоиз гуруч беради, дони узунчоқ, муаллифлари: Турсунбой Исҳоқов, Полина Пулина.

«Толмас» нави. Ўртапишар, 125—130 кунда етилади, ҳосилдорлиги 80 центнер, 72 фоиз гуруч беради, роваги — буғдойсимон, пояси ётиб қолмайди. Муаллифлари: Полина Пулина, Тўлқин Асилов.

«Аланга» нави. Ўрта-кечпишар, 135 кунда етилади, ҳосилдорлиги 90 центнер, 70—72 фоиз гуруч беради, 1992 йилда районлаштирилган. Муаллифи: Турсунбой Исҳоқов.

Шолини алмашлаб экиш бўйича дуккаклидон ўсимликлари ҳам яратилган. Соянинг 2 хил нави, мош, «Победа», «Радост», Қизил себарга — янги шоли навларини яратишнинг сифатини яхшилашга хизмат қилади. Албатта, алмашлаб экиш жойлашуви эҳтиёжга қараб, такомиллаштириб борилади. Ҳар бир янги навнинг агротехникасига доир тавсияномалари бор.

Турсунбой ИСҲОҚОВ,
селекционер олим.

— Олим киши уни қилдим, буни қилдим, деб мақтанса ярашмайди, албатта. Кучимиз етганча, баҳоли қудрат илму фанга хизмат қилаяпмиз. Ўшанда 1974 йил эди. Кубага бориб узун шоли яратиш бўйича чатиштириш ишларини олиб бордик. Саккиз йил деганда «Лазурний» нави бунёдга келди. Бу нав ширинлиги жиҳатидан дунёда биринчи ўринда туради. Мақсадимиз узун ҳамда мазали шоли навини яратиш эди, шукр, ниятимизга етдик. «Лазурний» нави 1986 йили районлаштирилган. Ҳозир 2000 гектар ерга экилаётир. 132—135 кунда пишади. Ҳосилдорлиги 60—65 центнер. Омонлик бўлса, халқимизга кўпроқ меҳнат қилиш асосий мақсадимиздир.

Омон БЕРКИНОВ,
бош агроном.

— Илмгоҳимиз олимлари шоличилик хўжаликларини асосан олий нав уруғлик билан таъминлашни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйишган.

Тажриба хўжалигимиз ихтиёрида 186 гектар ер бор. Унда 2:1 алмашлаб экиш тизими асосида иш олиб борилади. 117 гектар майдонга уруғлик учун шоли экилган. Шундан 50 гектар «Авангард», 31 гектар, «Узрос-7—13», 9,5 гектар «Лазурний», 9 гектар майдонга «Аланга» ҳамда 6 гектар ерда «Толмас» навларидир. Қолган ерлар уруғчилик ва янги навлар яратиш бўлинмалари ихтиёрида. Алмашлаб экиш тизими бўйича эса 14 гектар маккажўхори, 11 гектар соя ҳамда 5 гектар ерга мош экилди. Ҳар йили илмгоҳимиз тажриба хўжалигида 311—320 тонна сара шоли уруғи тайёрланади.

Маъмур ХОЛМАТОВ,
тажриба хўжалиги директорининг ўринбосари.

— Жорий йилнинг январь ойидан бошлаб олдимизга бозор иқтисодиёти тақчилликларини тезроқ бартараф этиш вазифасини қўйганмиз. Ана шу мақсадда тажриба хўжалигимизни ҳам ижара пудратига ўтказдик. Ер ижарачига 6 йил муддатга, шартнома асосида берилади. Бўлажак ҳосил ҳисобидан ҳар бир ижарачига устама ҳақ тўланади. Ҳамма харажатлар қоплангач, таннарх бўйича ҳақ ҳамда гуруч берилади.

Шунингдек, тажриба хўжалиги ихтиёрида чорвачилик фермаси ҳам бор. Ҳар йили ишчи ва хизматчиларга 30 тонна сут ҳамда 6 тоннадан гўшт келишилган баҳода сотилади. 70 кишига ер участкаси берилди.

Яна шуни ҳам алоҳида таъкидлаш керакки, шоличиликка ихтисослашган хўжаликларда бир килограмм шоли 450 сўм, илмгоҳимизда яратилган сара уруғ эса 375 сўм туради. Шунингдек, элита (сара) уруғ кам деганда уч йил экилиши керак. Шоличиликка ихтисослашган хўжаликлар эса илмгоҳимиздан ҳар йили уруғлик олишни канда қилишмайди.

Бугун Ўзбекистон шоличилик илмий тадқиқот илмгоҳи олимлари фаолиятига қисқача тўхталдик, холос. Илм фидойилари шолининг янги навларини яратиш устида жиддий иш олиб бориб, маълум ютуқларга эришмоқдалар. Бир сўз билан айтганда, илмгоҳ олимлари гуручли таомларни севиб истеъмол қиладиган халқимиз дастурхонини азиз неъматга тўлдиришга ўз ҳиссаларини қўшишмоқда. Уларнинг илмий изланишларида омад доимо ёр бўлсин.

Шавкат ҚУЛИБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» махсус мухбири.

Қайта ишлаш саноати

САФДОШЛАР

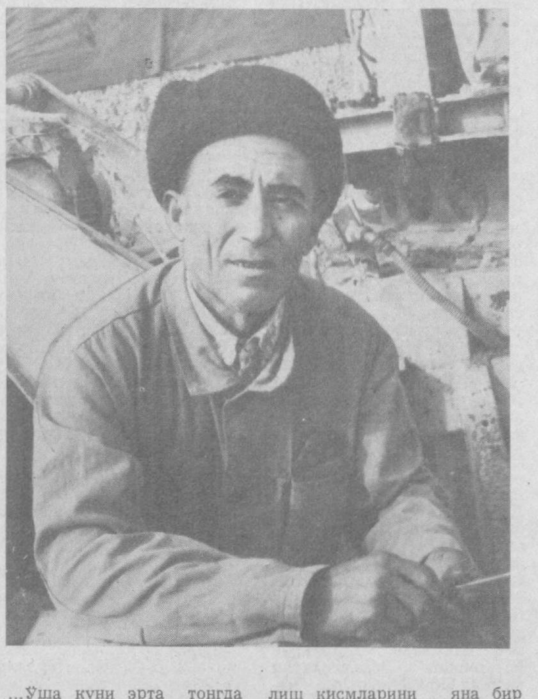

...Ўша куни эрта тонгда уйғонган Ҳамро аканинг ўй-хаёлини қуйидаги фикрлар қамраб олганди: «Икки воқеа бир кунга тўғри келиб қолганини қара-я?! Бугун уйимизда тўй, тушликдан сўнг бирин-кетин меҳмонлар кела бошлашади. Заводда эса биринчи ҳосил карвони тантанали равишда қабул қилиб олиниб, хом ашёни қайта ишлаш бошлаб юборилади. Корхона раҳбарлари «Сиз бемалол тўйингиз тараддудини кўраверинг, шогирдларингиз йўқлигингизни билдиришмайди, дейишди-ку. Хавотир олмай, кечқурунги тўй тадоригини қилаверсам бўлар». Ҳамро ака шундай туйғу билан нонуштага ўтирдию лекин негадир кўнгли тинчимасди: «Бугун заводга вилоят, туман раҳбарлари, хўжаликларнинг вакиллари келишади, янги пахта қабул қилиш мавсумига оқ йўл тилашади. Ўнлаб, юзлаб тележкалардаги ҳосилни ҳеч маҳтал қилмай қабул қилиб олиш керак бўлади. Корхонадаги, тайёрлов шохобчаларидаги ускуналар, механизмлар, дастгоҳларнинг аксарияти электр энергияси билан ишлайди. Ўтган йилги ҳосил тугагандан сўнг бир-бир ярим ой давомида бу ускунаю механизмлар ишлатилмади, жорий таъмирлаш ишлари амалга оширилди. Тўғри, уларнинг барчаси обдон созланди, ишга тахт қилинди, ўн кунча илгари синчиклаб синаб кўрилди. Ҳаммаси шай эканлигига ишонч ҳосил қилдик. Шундай бўлса-да, техниканинг тил-забони йўқ, бир ишкал чиқиб қолиши эҳтимолдан холи эмас. Кичкинагина механизмнинг маромида ишламаслиги барча жараёнларга салбий таъсир этиши мумкин».

Турмуш ўртоғининг ўйга толиб безовта бўлаётганини сезган Мушарраф ая Ҳамро акадан бунинг боисини сўради. Дастурхон атрофида ўтирган ўғли Нарзулла, келини Шоирахон, қизи Олия, кичик ўғли — уйланаётган Комил ҳам унга савол назари билан қарашди. Хонадон соҳиби хаёлидан кечаётган фикрларни ётиғи билан тушунтириб, корхонасида бугун ғоят масъулиятли кун эканлигини айтар экан, шундай мулоҳазани билдирди:

— Агар сизлар қарши бўлмасангизлар тушликкача заводга бориб келсам. Барча ускунаю механизмлар ишга солиб юборилиши биланоқ уйга қайтаман. Тўйнинг барча тараддудини кўриб қўйганмиз-ку, фақат меҳмонларни кутиб олиш қолган. Айрим юмушларни сизлар бажариб турсангизлар.

Оила аъзолари Ҳамро аканинг фикрини маъқуллашди. У корхонага кириб келганида айрим ҳамкасблари таажжубланишди, кекса ишчилар дарров тушунишди: «Бугунги масъулиятли кунда заводда бўлмасликни ўзига эп кўрмаган, кўнгли тинчимаган. Ахир корхонадаги барча электр тармоқларининг нуқсонсиз ишлаши унинг гардонида-ку!»

Ҳамро ака шогирдлари билан биргаликда электр тармоқларини, электродвигателларни, ускуна ва механизмларнинг ҳаракатга келиш қисмларини яна бир сидра синчиклаб кўздан кечириб чиқишди, уларнинг барчаси узлуксиз ишлашига ишонч ҳосил қилишди. Эрталабки соат ўн бирда карнай-сурнай садолари остида 1993 йил оқ олтин карвонларини қабул қилиш бошланди. Ҳамро ака ишлаб чиқаришнинг энг муҳим жабҳаларида бир-бир бўлиб, электродвигателларнинг ишлашини назоратдан ўтказди. Фақат бир жойда кичик нуқсонни аниқлаб, шогирди Содиқ Тешаев билан уни бартараф этди. Ишнинг бир маромда кетаётганига ишонч ҳосил қилиб, кўнгли хотиржам бўлганидан сўнг ҳамкасбларини, барча сафдошларини кечқурун бўладиган тўйга яна бир карра таклиф этди-да, тушликка яқин уйига қайтди...

Юқоридаги сатрларни ўқиган айрим муштарийлар таажжубланишлари, уйида тўй бўладиган киши ишхонага бориб, хизмат вазифасини бажариб қайтишини тасаввурларига сиғдира олмасликлари мумкин. Ўттиз-қирқ йил бир корхонада меҳнат қилиб, унинг иссиқ-совуғига бардош берувчи, ишхонаси улар учун энг қадрдон, мўътабар-муқаддас маскан бўлиб қолган заҳматкаш кишилар Ҳамро аканинг ўша кундаги ички кечинмалари ва туйғуларини қалбдан ҳис этадилар. Йиллар давомида ишхона иккинчи уйга, ҳамкасблар, сафдошлар эса энг яқин кишингга айланиб қолади. Баъзан шундай ҳам бўладики, умрнинг кўпроқ қисми ишхонада, унинг қувончу ташвишлари билан ўтади. Йигирма беш-ўттиз йиллаб ёнма-ён, елкама-елка меҳнат қилган ҳамкасбларинг туғишган жигарларингдек бўлиб кетишади. Қариндош-уруғлар билан тўйларда, маросимларда мавриди келганда кўришамиз. Ишхонадаги сафдошлар билан эса бир оиланинг фарзандларидек ҳар куни шодлигу заҳматни бирга баҳам кўрамиз. Шунинг учун ҳам ҳар бир инсонни ишхонаси ўзига оҳанграбодек тортаверади...

Бухоро пахта тозалаш заводи электр тармоқлари тизимининг билимдони, жонкуяр ишчи Ҳамро ака Ҳасанов бутун ҳаёт мазмунини ўз қадрдон корхонасига, кўп йиллик сафдошларига боғлаган ҳазрати инсонлардан бири. Ромитан районидаги «Қўрғон Ромитан» жамоа хўжалиги ҳудудида таваллуд топган Ҳ. Ҳасанов ҳаётда кўп қийинчиликларни бошидан кечирди, болалар уйида тарбияланди. Сўнгра ҳунар мактабида электрчилик касбини эгаллади. Ўшанда, 1949 йилнинг ёзида ҳунар мактабини битирган 17 нафар ёш мутахассисларни турли корхоналарга йўллашди. Ҳамро беш-олти нафар тенгдошлари билан Бухоро пахта тозалаш заводида иш бошлади. Бошқалар қатори у ҳам электрчиликнинг сир-асрорларини эгаллашда кўпгина қийинчиликларга дуч келди. Устозларидан билмаганларини сўраб ўрганди. Йиллар ўтган сайин бу касбнинг ўзига хос жиҳатларини қунт билан ўзлаштириб борди. Дастлаб. учинчи, кейин тўртинчи, бешинчи разрядли мутахассис бўлиб етишди. Корхонада иш бошлаган йиллари электр тармоқлари унча мураккаб эмасди. Кейинчалик кўпгина иш жараёнлари замонавий ускуналар, механизмлар зиммасига юкланиб, электр қувватидан фойдаланиш ҳажми янада ошди. Завод билан бирга Ҳамро Ҳасанов сингари ишчилар ҳам камолга етиб бордилар. Сидқидил меҳнати, ҳар бир вазифани сифатли адо этиши ва бошқа фазилатлари учун Ҳ. Ҳасанов кўпгина фахрий ёрлиқлар, енгил автомашина билан тақдирланган.

Мана, Ҳамро Ҳасановнинг Бухоро пахта тозалаш заводида иш бошлаганига ҳам қарийб қирқ тўрт йил бўлибди. Бу даврда у шогирдликдан ўсиб-улғайиб, мураббийлик даражасига етишди. Кейинги йилларнинг ўзида 20 нафардан ортиқ шогирдлар етиштириб, уларга электрчиликнинг сир-асрорларини қунт билан ўргатди. Жўра Азизов, Тойир Баротов, Умур Бақоев, Мустафо Баротов сингари электрчилар унинг энг малакали шогирдлари ҳисобланадилар. Корхона бош энергетиги Шокир Рўзиев, бош муҳандис Файзулла Шукуровлар ҳам кўп масалаларда Ҳамро ака билан маслаҳатлашиб турадилар, унинг бой тажрибасига таянадилар.

Меҳнат инсонни улуғлайди, уни чиниқтиради, жамиятда ўз ўрнини топишига кўмаклашади, бахт-саодатга етаклайди. Қирқ тўрт йилдан бери бир корхонада ишлаб, бош магистрал тармоқдан келаётган электр қувватининг подстанциялар орқали тақсимланишини, 400 дан ортиқ электр двигателларининг нуқсонсиз ишлашини, ўнлаб, юзлаб ускуналар ва механизмлар бир маромда ҳаракатга келишини таъминлашга бутун билим ва тажрибасини бахшида этаётган хокисор инсон Ҳамро Ҳасановнинг оиласига ҳам кўпчилик ҳавас қилади. Турмуш ўртоғи Мушарраф Авезова, қизи Олия Ҳасанова ҳам Бухоро пахта тозалаш заводида Ҳамро ака билан ёнма-ён ишлашаяпти. Ўғиллари Нарзулла ва Комилжон хонадоннинг муносиб ворислари бўлиб етишишди.

— Ҳамро ака Ҳасанов сингари заҳматкаш инсонлар ҳар бир корхона, меҳнат жамоасининг фахри, олтин фонди ҳисобланади, — дейди Бухоро пахта тозалаш заводи директори Усмон Ражабов. — Шундай фидойи кишиларнинг сидқидил меҳнати туфайли корхонамиз азамат деҳқонлар йил бўйи пешона тер тўкиб етиштирган ҳосилни пешма-пеш қабул қилиб олиб, яхши сақлаб, сифатли тола ишлаб чиқаришда қувончли натижаларга эришмоқда. Бу борада хом ашёни қабул қилувчилардан Аваз Хўжаев, Фахриддин Абдуллаев, лаборатория ходими Рухсат Бўриева, ишчилардан Султон Ҳамидов, Ёқуб Тошев, Файзулла Болтаев каби ўртоқларнинг хизматини алоҳида таъкидлаш зарур. Бу йил Бухоро, Жондор, Вобкент районлари хўжаликларидан корхонамиз ва унга қарашли тайёрлов шохобчаларига 76 минг тоннадан зиёд оқ олтин қабул қилиб олинди. Йиллик режа бажарилган куни Бухоро райони ҳокими Элмурод Шомуродовнинг ташаббуси билан корхонамизда барча хўжаликларнинг вакиллари, фаоллар иштирокида катта шодиёна ўтказилганлиги, элулусга ош тортилганлиги хайрли тадбир сифатида кўпчиликнинг эсида қолди. Ҳозирги пайтда аҳил жамоамиз қабул қилиб олинган хом ашёни яхши сақлаш, сифатли қуритиб-тозалаш, табиий хусусиятларига путур етказмаган ҳолда қайта ишлаб, тўқимачилик саноати корхоналарига кўплаб тола етказиб бериш учун барча имкониятларни ишга солмоқда.

Дарҳақиқат, не-не заҳматлар эвазига етиштирилган оқ олтин сифатли қайта ишланаётган экан, эстафета ишончли қўлларда эканлигидан далолат беради. Ўзбекнинг ўзидек, кўнглидек оппоқ пахта ёрқин нури билан барчамизнинг йўлимизни ёритиб турибди.

С. САИДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

* * *

СУРАТДА: тажрибали электрчи, Ҳ. Ҳасанов.

С. Политаев олган сурат.

Омборда бори дастурхон зийнати

ҲАРАКАТДА— БАРАКАТ

Халқимиз дастурхонини йил-ўн икки ой мева-сабзавот, картошка ва бошқа турдаги қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаш муҳим вазифа. Кўз ўз ўрнини қиш фаслига бўшатиб бермоқда. Деҳқону соҳибкорнинг «ғалвири» аллақачон сувдан кўтарилган. Ер усти ва остида етиштирилган махсулотлар йиғиштириб олинмоқда.

Кооператив тайёрлов идоралари матлубот жамиятлари тасарруфидан чиқарилгач, барча вилоятларда бирлашмалар тузилиб, ягона тизимга бирлаштирилди. Улар жойларда ўз ишини тубдан янгилаш, аҳолидан қабул қилиб олинаётган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тури ва салмоғини кўпайтириш ва шу билан бирга уларни қайта ишлаш ишларини йўлга қўймоқдалар.

Жиззах вилояти кооператив тайёрлов, сақлаш ва савдо бирлашмаси вилоят аҳолисини қишда ҳам сифатли мева-сабзавот билан мунтазам таъминлаш учун пухта тайёргарлик кўрди. Жорий йилда шахсий хўжаликларда етиштирилган, истеъмолдан ортиқча қишлоқ хўжалик маҳсулотлари қабул қилиб олиниб, йиллик режа ортиғи билан бажарилди. Бирлашма раиси Акромжон Эргашев шундай ҳикоя қилади:

— Бу йил аҳолидан шартнома асосида ҳамда тайёрлов йўли билан 700 тонна карам, 13 минг тонна пиёз, икки минг тонна сабзи, юз тонна саримсоқ пиёз, 350 тонна помидор, етти минг тонна картошка ва бошқа турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотиб олиниб омборларга қўйилди. Булардан ташқари минг тоннадан зиёд помидор, карам ва бодринг тузланди.

Ёз мавсумида 2700 тонна ҳўл мева вилоят аҳолисига сотилди. Бирлашма ташкил қилинмасдан илгари шахсий томорқаларида етиштирган, истеъмолдан ортиқча махсулотларни деҳқоннинг ўзи аравага юклаб олиб келиб топширар эди. Мева-сабзавотлар пештахталарда туриб қолиб сифатини йўқотса ҳам нархи туширилмасди. Энди бундай эмас. Биз ишни тубдан ўзгартирдик. Шахсий хўжаликлар билан шартномалар тузилиб, дўконларга сифатли махсулот чиқарила бошланди. Бозор нархидан арзон сотилаётган махсулотлар туриб қолаётгани йўқ. Бу ўз навбатида бозор нархининг тушишига сабаб бўлмоқда. Шахсий томорқа эгаларига келгуси йил ҳосили учун ҳам қарз бериб қўйилаётганлиги ўз самарасини кўрсатмоқда. Районларда идорамиз ходимлари томонидан барча турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари чекланмаган миқдорда қабул қилиб олинади. Уларни сақлаш учун омборларимиз етарли. Ҳозир олма пиш, оғзимга туш деб ўтирадиган пайт эмас. Юқоридан кўрсатма ёки буйруқ келадиган замонлар ҳам ўтиб кетган. Ишимизнинг ривожланишига кимдан кандай фойдали таклиф тушса, дарҳол уни ҳаётга тадбиқ қилаяпмиз. Ходимларнинг ўз ишини пухта биладиган, серғайратини танлаб олиб жой-жойига қўйдик.

Бирлашма томонидан шу йили МДҲ давлатларидан ўзаро шартнома асосида махсулот айрибошлаш йўли билан бир миллиард рублдан зиёд озиқ-овқат маҳсулотлари, қурилиш материаллари ва бошқа турли халқ истеъмоли моллари олиб келинди. Шунингдек, ўз кучимиз билан ёрдамчи хўжалик ташкил қилиб Қозоғистондан икки минг бош қўй ва икки юз бош қорамол олиб келдик. Вилоят ҳокимлиги томонидан бирлашма ихтиёрига икки юз гектар ер ажратиб берилди. Биз бу ернинг 50 гектарини боғ қилдик. 100 гектарига озуқа, 50 гектарига эса ғалла экдик.

Махсулотни тайёрлаш, сақлаш ва сотишдан ташқари қайта ишлашни ҳам йўлга қўйдик. Олтита районда ғишт ишлаб чиқарувчи, гилам тўқиш, кигиз босиш, дурадгорлик ва мебель пехлари ишлаб турибди. Пахтакор, Дўстлик, Зарбдор туманларида консерва цехлари ишга туширилди. Дўстлик районидаги консерва цехи мавсумнинг ўзида бир миллион шартли банка махсулот ишлаб чиқариш қувватига эга.

Вилоят ҳокими Алишер Тошкенбоев ташаббуси билан аҳоли талабига жавоб бера оладиган замонавий бозорлар қуриш хусусида бошланган хайрли иш ўз ифодасини топмоқда. Жиззах шаҳри марказида шарқона кўринишга эга бўлган янги бозор бор-йўғи 60 кун ичида қурилиб, фойдаланишга топширилди. Шунингдек Ғаллаорол районида янги «Сарбозор» деб номланган бозор, Зафаробод ва Пахтакор туманларида ҳам 500 савдо ўринли янги бозорлар қурилиб фойдаланишга топширилди. Жиззах шаҳридаги эски бозор эса таъмирланмоқда. Қурилиш ва таъмирлаш ишларининг барчаси бирлашмамиз ҳисобидан амалга ошириляпти.

Ўзимизда чорва моллари мавжудлигини ҳисобга олиб, келгуси йилдан бошлаб тери ва жунни қайта ишлаш корхонаси қуришни режалаштирганмиз. Ишлаб чиқариладиган махсулотнинг сифати кўп жиҳатдан унинг технологиясига боғлиқ. Шунинг учун бу корхоналар Хитой ва Покистон ишбилармонлари билан ҳамкорликда қурилиб ишга туширилади.

Раҳмонали АКБАРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» махсус мухбири.

* * *

СУРАТЛАРДА: 1. Бирлашма раиси Акромжон Эргашев сабзавоткор Эргаш Мамараҳимов билан етиштирилган махсулотни баҳолашмоқда. 2. Дўстлик районидаги консерва цехининг илғор ишчиси Мақсуда Бердиёрова.

Муаллиф олган суратлар.

ЖАЙҲУН БЎЙИДА ТАНТАНА

Қадимий Қорақалпоқ диёрида тўй тўйга уланиб кетди. Тошкент шаҳрининг Қорақалпоғистон республикасидаги маданият кунлари тантаналари тугаши билан Тўрткўл шаҳрининг 120 йиллиги муносиб тарзда нишонланди. Бир асрдан ошиқроқ ёшини нишонлаётган бу шаҳар нимаси билан ажралиб туради? Минглаб йиллик тарихга эга бўлган табаррук заминдаги қадимий шаҳарлар, қалъалар қаршисида 120 йил кўп туюлмаслиги мумкин. Хоразмийларнинг дастлабки қароргоҳи бўлган Тупроққалъа, ўз даврида 2 миллион аҳоли истиқомат қилган биринчи «маъмун» академиясининг маскани кўҳна Урганчу Кад шаҳарлари, икки ярим минг йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўраётган Хива, Тошҳовуз шаҳарлари олдида бу қата давр эмасдек туюлади.

Лекин тарихий ҳақиқатга теран қарайдиган бўлсак Тўрткўл шаҳрининг Хоразм воҳасида тутган ўрни беқиёс эканлигига гувоҳ бўламиз.

Тўрткўл нафақат Қорақалпоғистонда, балки Хоразм воҳасида ҳам замонавий услубда қурилган биринчи шаҳардир. Шаҳар ҳақида гап кетганда биринчи деган номлар кўп ишлатилади. Мактаб, театр, завод, газета, техникум, институт, радио ва хоказолар шулар жумласидандир. Улар дастлаб шу ерда тармоқ отган.

Амударёнинг қуйи қисмида дарё дегиши деган жой бор. Бу асов Жайҳуннинг ўз соҳилини емириб, катта-катта майдонларни, иморатларни комига тортиб кетиши мумкин бўлган жойдир. Қорақалпоғистоннинг биринчи пойтахти Тўрткўл ҳам шу табиий офат оқибатида ювилиб кетди. Ўзбекистон ҳукуматининг қарорига биноан шаҳар учун дарё соҳилидан сал юқорироқда 270 гектар майдон ажратилиб, янги шаҳар бунёд этилди.

Тўрткўл Қорақалпоғистон халқ хўжалигининг илм-фан, маданият, маърифатининг ривожланиши учун муҳим ҳисса қўшган марказ ҳисобланади. Бу ерда М. Нурмуҳамедов, Я. Дўсимов, Н. Довқораев, Қ. Ойимбетов, Ж. Оймирзаев, М. Дарибоев, О. Шомуродава каби фан ва санъат намояндалари таълим олишган.

Шонли юбилейи нишонланган шаҳар номи билан аталувчи район ҳам азалдан бобо-деҳқонлар юрти деб ҳақли равишда тан олинган. Айниқса, район қишлоқ хўжалиги етмишинчи йилларга келиб ривожланди. Тармоқ тўла механизациялашди. Шу йилларда пахта хом ашёси тайёрлаш ялпи миқдори 65—70 минг тоннага, ҳосилдорлик гектарига 40 центнергача етди. Хом ашё тайёрлашни кескин кўпайтириш мақсадида янги ерлар ўзлаштиришга қизғин киришилди. Ҳозир салкам 30 минг гектар ерда деҳқончилик қилаётган Элликқалъа районининг ташкил топишида ҳам район деҳқонларининг ҳиссаси катта. Тўрткўлликлар ҳозир ҳам қўриқ ер очишни давом эттиришмоқда. Жонбошқалъа, Кўкча, Қумбосган массивларида қисқа муддатда бир неча минг гектар ер ўзлаштирилди. Тўртта йирик пахтачилик ва битта қоракўлчилик хўжалиги ташкил топди.

Ҳозир шаҳарда салкам 50 минг аҳоли истиқомат қилаяпти. Тўрткўлнинг 120 йиллигини нишонлаш тўғрисида Ўзбекистон Президенти И. Каримовнинг махсус фармон қабул қилиниши ниҳоятда катта воқеа бўлди.

— Бундай ҳужжатнинг қабул қилиниши нафақат шаҳар аҳолисига, балки барча қорақалпоғистонликларга катта эътибор берилаётганлигидан далолат, — дейишди тантана иштирокчилари.

— Фармонда кўрсатилган тадбирларни амалга ошириш учун тузилган комиссия катта ишларни амалга оширди, — дейди район ҳокими Ғани Нуриддиннович Ҳожиев. — Жорий йилда районимиз устивор тармоқ— қишлоқ хўжалигь соҳасида катта ютуқларга эришди. 43,5 минг тоннадан ортиқ пахта сотдик. Чорвачилик соҳасида ўн ойлик режа уддаланди. Саноатда ҳам маҳсулот ишлаб чиқариш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 15,5 фоиз кўпайди. Тантаналарга ҳозирлик кўриш учун ажратилган қисқа муддатда шаҳардаги барча кўчалар, майдонлар, хиёбонлар обод қилинди. 20 километр масофага ичимлик суви, 8 километрга табиий газ қувурлари, 15,5 чақиримга электр симлари тортилди. Шаҳар ичидан ўтган Боғёп ариғига бетон ётқизилди. Шуниси қувонарлики, юздан зиёд оила янги уйларга кўчиб кириб, юбилей арафасида ҳовли тўйлари ўтказди. 330 ўринли болалар комбинати ишга туширилди.

Тантаналар бошланиш даврида яна бир хушхабар тарқалди. Шаҳар юбилейини ўтказишда фаол иштирок этганлардан катта бир гуруҳи Ўзбекистон ҳукуматининг мукофотлари билани тақдирланди.

Абдураҳмон ИСКАНДАРОВ.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 510 йиллигига

МАРД ВА ТАДБИРКОР БОБОМИЗ

Заҳириддин Муҳаммад Бобур кўҳна тарихда шоир, адиб, олим, таржимон, давлат арбоби, қўмондон ва Ҳиндистонда буюк мўғуллар сулоласининг асосчиси сифатида шуҳрат топган.

Буюк бобомиз табаррук излари изидан Ҳиндистонга бир неча бор илмий изланишларга борган таниқли олима, филология фанлари доктори Фозила Сулаймонова Ҳайдарободдаги Сандия кутубхонасининг раҳбари, профессор Юсуфиддин билан қилган суҳбатларидан бирини шундай мисраларда қоғозга муҳрлаган: «Сизнинг буюк бобонгиз жаннатмакон. Бизга таомлар пиширишни, либослар кийиш, умумий маданий ҳаёт кечиришни ўргатди. Фарғонадан деҳқонлар, боғбонлар келтириб, боғ-роғлар яратди, полиз экинлари билан бизни таништирди». Олима: «Ҳиндистонликларнинг ўзаро низолар, феодал урушларини бартараф этувчи марказлашган давлат тузишга асос солган Бобурга ҳурматлари катта. Ҳатто, «тил текизгулик бўлмасин», деб отини айтиш ўрнига «Жаннатмакон» деганларини кўп одамлардан эшитдим», деб ифтихор туйғуси билан хотирлайди.

Дарҳақиқат, Бобур каби фарзанди бор халқнинг қадди тоғ, кўнгли эса чоғ. Шу сабаб Бобур ижодини баланд чўққиларга қиёс қилгим келади. Бобур ўзининг 47 йиллик қисқа умрида «Мубаййин», «Рисолаи волдия» номли шеърий асарлари, «Хатти Бобурий» алифбосини ёзиб, аруз, қофия, мусиқа ва ҳарбий санъатга оид рисолалар битиб, илм-фанга муносиб ҳисса қўшди. Унинг ғазал, рубоий, қитъа, туюқ, маснавий, фард ва муаммолардан иборат адабий меросининг мавзу доираси кенг, бадиий жиҳати баркамол. Шубҳасиз, бу шеърият марказида ишқ-муҳаббат мавзуи етакчилик қилади. Улар самимий, содда ва равон сатрларда таранним этилган.

Айни пайтда, Бобур шеъриятида инсон қадр-қимматини баланд тутиш, ҳижрондан шикоят, таълим-тарбия, она-Ватанга муҳаббат ва уни қўмсаш, инсонпарварлик, дўстлик каби ғоялар юксак пардаларда куйланади.

Шубҳасиз дунёнинг барча қитъаларида Бобур шуҳратини ёйган, умуминсоний қадрият саналган ҳасби ҳол йўсинида яратилган «Бобурнома» асаридир. 1493 йилдан бошлаб 1529 йилгача шоҳ ва шоир Бобур ҳаётида рўй берган турли воқеалар унда ўз инъикосини топган.

«Бобурнома» Фарғона, Қобул, Ҳиндистон бўлимларидан иборат бўлиб, бу «Вақойиъда жанговор юришлар, Ўрта Осиё, Афғонистон, Ҳиндистон табиати, ҳайвонот дунёси, халқларнинг турмуш тарзи ёрқин акс эттирилган. Шунингдек, асарда феодал задогонларининг ҳаёти, ўша давр урф-одатлари ва таомиллари ўз ифодасини топган.

«Бобурнома» дунёнинг кўп тилларига таржима қилинганлиги, Ҳиндистон, Покистон, Франция, Германия, Англия ва бошқа мамлакатларда нашр этилганлиги, бу асар бениҳоя юксаклигидан далолатдир.

Америкалик олимлардан Вильямс Эрскин, Стени Лейнпул Бобур ижодини тадқиқ этганлар. Таниқли ҳинд олими Муни Лаъл олти жилддан иборат — «Бобур», «Акбар», «Жаҳонгир», «Шоҳ Жаҳон», «Аврангзеб», «Сўнгги мўғуллар» номли китобларини нашр эттирган. Жаҳон олимлари бу асарни Ньютоннинг «Эсдаликлар»и ва Жан Жак Руссонинг «Иқрор»и билан бир қаторга қўядилар.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, бундай хайрли ва заҳматли ишларда ўзбек олимларининг ҳам салмоқли ҳиссаси бор. Чунончи, «Бобурнома»нинг ЮНЕСКО чоп этган нашрига Халқаро мукофот соҳибаси Сабоҳат Азимжонова билан бирга ҳинд, афғон академиклари ҳам сўз боши ёзганлар.

Адабиётимизнинг фидойиси профессор Ҳамид Сулаймон 1968 йилда Англиядан бу асарга ишланган 94 мўъжаз расмларнинг рангли тасвирларини келтириб, 1970 йили «Бобурнома» расмлари» мураққаъсини уч тилда чоп эттирди. Шарқ санъати мухлислари томонидан бу мураққаъ катта қизиқиш билан кутиб олинди, ўн йил мобайнида саккиз марта қайта нашр қилинди. Бу альбомга Акбар даврида Ўрта Осиё, Хуросон ва Ҳиндистон қилқалам соҳиблари томонидан яратилган мўъжаз санъат асарлари таянч нусха қилиб олинган.

Шунингдек, тарихчи-шарқшунос сифатида узоқ йиллардан буён Бобурийлар ҳақидаги кўплаб манбаларни изчиллик билан ўрганаётган, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Пиримқул Қодиров халқимизга «Юлдузли тунлар» ва «Авлодлар давоми» номли романларни тақдим этди. Бу китобларда Бобурнинг шоҳ ва шоир сифатида мураккаб ҳаёт кечирганини, унинг авлодлари Бобур вужудга келтирган сулоланинг давомчилари бўлганликлари ҳаққоний тасвирлаб берилган.

Ёзувчи-олим Бобурнинг бошқа мамлакатлар билан қўшничилик муносабатлари ҳақида бир ўринда қизиқарли далилларни келтиради. Яъни, асар ёзиб тугалланган 1530 йилда Бобур Ҳиндистондан Москвага Хўжа Ҳусайн деган ишончли кишисини элчи қилиб юборган. Россия билан у дўстлик, биродарлик алоқалари ўрнатишни таклиф қилган.

Бу ажойиб ҳодиса рус тарихчиси Карамзиннинг «Россия давлати тарихи» китобида қайд этилган. Атоқли адиб И. С. Тургенев ҳам «Пунин ва Бобурин» китобида Бобурни ҳурмат билан қаламга олган.

Яқингача хорижда Бобурийларни буюк мўғуллар, деб атаб келишган. Бу мунозарали муаммо саналиб, назаримизда профессор Ҳамид Сулаймон ва ёзувчи Пиримқул Қодиров ҳам бу масалага ойдинлик киритишди. Чунончи, юқорида таъкидлаб ўтганимиздек «Бобурнома» расмлари» мураққаъсини Ҳамид Сулаймон уч тилда нашр этди. Бобур ҳақида махсус китоб ёзган америкалик олим Хоральд Ломб ўзбек олими фикрининг инглизча матнини ўқиб чиққач, унга ёзган хатида Бобур ва унинг авлодлари чиндан ҳам туркий улусдан эканликларини эътироф этади. Бобур, Хумоюн, Акбар, ўзларини ҳеч қачон мўғуллар, деб айтган эмаслар. Зеро, «Бобурнома»да муаллиф ўзини туркий улусдан эканини, она тили туркий тил бўлганини бир неча марта таъкидлайди.

Пиримқул Қодиров ҳинд олими Муни Лаълдан бу ҳақдаги фикрини сўраганда у эътироз билдирмаган. Демак, «Улуғ мўғуллар» атамаси Акбардан кейин Ғарбий Европадан Ҳиндистонга борган сайёҳлар томонидан киритилган.

Машҳур олим Абул Фазл ўз «Акбарномаси»да унинг шажарасини қуйидагича баён қилади: «Акбар бинни Хумоюн бинни Бобур бинни Умар шайх... бинни Амир Темур...» Демак, Акбар ва унинг дўсти бўлмиш тарихчи олим Бобурийлар бобокалони туркий улусдан эканини алоҳида таъкидлаб ўтган. Қисқаси, бу фикрлар «улуғ мўғуллар» атамаси мунозарасига ўз-ўзидан якун ясайди.

Яна бир масала устида икки оғиз тўхталсак. Бобур ва унинг авлодлари Афғонистон, Ҳиндистон ва бошқа жойларда кўплаб маданий-меъморий ёдгорликлар бунёд этишган. Ариқлар қаздириб, боғлар барпо қилишган. Шулардан бири Бобурнинг ўзи бунёд эттирган «Боғи Нурафшон», иккинчиси Шоҳ Жаҳон қурдирган «Тожмаҳал».

Севги ва қайғу қасри, дунёдаги етти мўъжизадан бири саналган Тожмаҳал ҳозирда зиёратгоҳга айлантирилган. Бу мақбара —ёдгорликни Шоҳ Жаҳон суюкли рафиқаси Мумтоз Маҳалга бўлган ардоқли муҳаббати рамзи сифатида қурдирган. Мумтоз Маҳал— асли исми Аржумандбону 35 ёшларида 14-фарзандига кўзи ёриётган бир вақтда бевақт вафот этади. Аввал уни Бурханцур шаҳрига дафн этишади. Орадан олти ой ўтгач, жасади солинган тобутни Аграга кўчириб, шу ерга дафн қиладилар, кейинроқ қабр устига ҳашаматли қаср —Тожмаҳал қурилади. Мақбара 20 йилдан (1630—1650) зиёдроқ вақт мобайнида бунёд этилган. Унинг гумбазигача баландлиги 104 метр бўлиб, мақбарани қуришда 20 минг киши қатнашган. Жуда кўп қимматбаҳо тошлар ишлатилган. Тожмаҳални бунёд этишда меъморлардан Али Мардонхон, устод Лаҳорий, Мир Абдул Карим номларини тилга олишади.

Шу ўринда Ҳиндистоннинг йирик ва машҳур давлат арбоби Жаваҳарлаъл Ҳерунинг қуйидаги сўзларини эслаш мақсадга мувофиқдир: «Бобур дилбар шахс, уйғониш даврининг типик ҳукмдори, мард ва тадбиркор одам бўлган, у санъатни севарди, ҳаётдан ҳузур қилишни яхши кўрарди». Бу баҳо биз учун қимматлидир.

Ва ниҳоят. Бобурдан ақли расо 7 фарзанд қолди. Муҳаммад Ҳумоюн, Комрон Мирзо, Мирзо Асқарий, Мирзо Ҳиндол, Гулрангбегим, Гулчеҳрабегим Гулбаданбегим. Бобур гарчи қисқа умр кўрса-да ундан ёзган асарлари, тарбиялаган фарзандлари ва барпо этган боғлари ёдгорлик бўлиб қолди. Энг муҳими, ундан некном—яхши ном қолди. Бобур халқимизнинг миллий ғурурини бутун оламга ёйди.

Келинг, муҳтарам газетхон, улуғ бобомизнинг муборак таваллуд топган кунларида умид қилайлик: жаннати бобомизнинг руҳлари ҳаммамиздан шод бўлсин!

Баҳодир ВАЛИЕВ,
Алишер Навоий номидаги давлат адабиёт музейининг илмий ходими.

Заҳириддин Муҳаммад БОБУР.

ҒАЗАЛЛАР

Сочнинг савдоси тушти бошима бошдин яна,
Тийра бўлди рўзгорим ул қаро қошдин яна.

Мен худ ул тифли парийвашға кўнгул бердим, вале
Хонумоним ногаҳон бузулмағай бошдин яна.

Юз ямонлиғ кўруб андин телба бўлдунг, эй кўнгул,
Яхшилиғни кўз тутарсен ул парийвашдин яна.

Тош урар атфол мени, уйда фориғ ул парий,
Телбалардек қичқирурмен ҳар замон тошдин яна.

Оёғим етгунча Бобирдек кетар эрдим, нетай,
Сочнинг савдоси тушти бошима бошдин яна.

* * *

Ғунчадек кўнглум манинг гулзор майли қилмағай,
Ғам била бутган кўнгул гулгашт ила очилмағай.

Ранга-ранга гулларингни боғбон арз этмаким,
Таҳ батаҳ қонлиқ кўнгул гул орзусин қилмағай.

Йўқтур улким гул юзунгдин айру боқсам гул сори,
Ғунча янглиғ кўнглума юз хори ғам санчилмағай.

Оразу қаддингни таъриф этсалар юз йил ҳануз,
Эй, юзи гул сарвқад, юздин бири айтилмағай.

Сендин айрилдим, эса бўлди насибим хори ғам,
Сендин, эй гул, эмди Бобир бир замон айрилмағай.

Бешариқ районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигида кичкинтойлар маскани кўпайиб бормоқда. Яқинда «Зумрад» болалар боғчаси қуриб фойдаланишга топширилди. Бу шинам боғчада 120 нафар жажжи тарбияланмоқда.

СУРАТДА: тарбиячилар Муҳаббат Маҳмудова ва Гулнора Қўчқоровалар боғча болаларига эртак ўқиб беришмоқда.

Раҳмонали АКБАРАЛИЕВ олган сурат.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»ГА ОБУНА БЎЛДИНГИЗМИ?

Агарда ҳозиргача обунани расмийлаштирмаган бўлсангиз, имкониятни бой бермай алоқа бўлимларига шошилинг!

«Қишлоқ ҳақиқати»нинг 1994 йилдаги обуна баҳоси 12 ойга 14.916 сўм, 6 ойга 7.458 сўм. Газетага обуна бўлсангиз уни мунтазам ўқиб бориш имконияти яратилади. Газетани чакана савдода харид қилишга нисбатан обуначи сифатида олиш анча арзонга тушади. Бунинг яна бир қулайлик томони шундаки, нашримиз хонадонингизга етказиб берилади.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ГАЗЕТАСИ СИЗНИНГ СЕВИМЛИ ВА ИШОНЧЛИ ҲАМРОҲИНГИЗ БЎЛИБ ҚОЛИШИГА КАФОЛАТ БЕРАМИЗ.

ЖИНОЯТГА ЖАЗО МУҚАРРАР

З. Ашуров чўтни бир қоққан эди, харидорнинг ҳақидан 11350 сўм пул ўз ҳисобига ўтиб қолди. Қаранг-а, бировларнинг салкам бир ойлик нафақаси, баъзи бечораларнинг эса ярим ой икки қўллаб ишлаб топган пулини бир дақиқада гумдон қилди. У Самарқанд вилояти Иштихон туманидаги «Азамат» савдо бирлашмасига қарашли 12-дўконда сотувчи бўлиб хизмат қилади. Чунончи, у бу сафар ҳам «бопладим-а»,— деганча ўзганинг ҳақини қўйнига урган ҳам эдики, тўсатдан ишлар чаппасига кетди. Нима қилаётганини аввал билса-да, энди нималар бўлаётганига ақли етмай қолди. Чунки унинг оёғи қалтираб, тили калимага келмай қолган, ҳатто кўз олди қоронғилашиб боши айланаётганди. Кейин маълум бўлишича у ўз уйини текшириб қолишларидан қаттиқ қўрққан экан.

Хўш, нега дейсизми!

Боиси, бу сотувчи уйига 1,5 тонна, жами 1 миллион 200 минг сўмлик маргарин ёғини яшириб қўйган экан-да!

* * *

У. Отаевнинг мудири олдида чақадик қадри қолмади. «Қаердан ҳам шу 23 мингни уриб қолдим-а, шусиз куним ўтмай қолганмиди! Эшитганлар нима дейди!» Кейинги пушаймон тарзидаги шу ўйлар Отаевнинг ич-этини кемирарди.

Дарвоқе, ўз нафси касридан озор чекаётган бу киши ҳам сотувчи. Иши — Қашқадарё вилояти Косон тумани 8-дўкондаги молларни сотиш. У баъзида «чапдан» пул топиб тураркан. Мана шу одати яқинда унинг бошига бало келтирди.

Битталаб ўтираманми, бир йўла икковидан ҳам улушимни олиб қолай, — деди шекилли, ўз харидорлари К. И. ва С. М. лардан 23151 сўм ортиқча пул олаётган ҳам эдики, бўлмади. Олишига, халақит бериб қолишди. Шу билан иш тинчиб кетганда-ку, у учун олам — гулистон эди-я, аммо буёғи...

Ҳа, унинг ўзидан кўра шу дўконнинг каттаси Х. Қодировга қимматга тушадиган бўлди. Чунки, сотувчи У. Отаевнинг қилмишидан сўнг дўкон омборхонаси текширилди. Бу «ноёб» маскандан, очиқ савдодан яшириб қўйилган 300 минг сўмликдан кўпроқ ноёб моллар топилди. Аммо буниси мудирнинг уйидаги моллар олдида холва экан. Зотан, унинг уйи кўздан кечирилганда салкам 8,5 миллион сўмлик турли хил тақчил моллар «хазинаси» очилди. Ана шу сабабдан ҳам Отаевнинг афсус ва хўрсинишлари оғир эди.

Менинг нафсим балодир, ҳар балога салодир, деганларидек, ўз жиғилдони йўлида элдошларининг ҳаққини ҳам уриб қолишдан тоймаган бу ҳамтовоқлар устидан тергов кетмоқда.

* * *

Тошкент вилоятининг Янгиобод шаҳрида учта номаълум шахс «Снежинка» қаҳвахонасининг қоровуллари К. Ш. ва К. Х. ларнинг иш жойига келиб, дўқ-пўписа билан улардан 500 минг сўм пул талаб қилишди.

Ички ишлар ходимларининг тезкор олиб борган тадбирлари натижасида бир зумдаёқ бу зўравонлар аниқланди. Қизиғи шундаки, пулни олаётганда қўлга тушган товламачилар орасида шу қаҳвахонанинг мудири И. Р. ҳам бор экан.

Қоровуллардан дўқ-пўписа билан ҳеч нарса ундира олмаган мудир ва унинг икки шериги устидан энди терговни ички ишлар ходимлари бошлаб юборишди.

Шуҳрат РЎЗИЕВ,
республика Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази нозири.

ФАРЗАНДЛАР СОҒЛИҒИНИ ЎЙЛАЙЛИК

Наманган кимё заводи билан вилоят санитария-эпидемиология станцияси ўзига хос шартнома туздилар. Бу шартнома ишлаб чиқариш билан эмас, болалар соғлиғи билан боғлиқ. Гап шундаки, кимё заводи Уфада сотган маҳсулоти ўрнига болаларни эмлашда ишлатиладиган дори-дармон сотиб олади.

Вилоят соғлиқни сақлаш муассасасининг маблағи йўқлиги туфайли бундай қилинмаяпти. Аслида муассаса бошқа республикалардан дори-дармон сотиб олиш учун у жойларга пул ўтказолмаяпти.

— Биз қийналмай топаётган дори-дармонлар фақат БЦЖ билан иммуноглобулин бўлиб қолди, — дейди вилоят санитария-эпидемиология станциясининг бош врачи Н. Раҳимов. — Чунки, бу дори-дармонларни Тошкентдан оламиз. Болалар соғлом вояга етиши учун эса, жуда кўп дори-дармон талаб қилинади.

Мисол учун, полиомиелит, қизамиқ, тепкига қарши ишлатиладиган дори-дармонларни Москвадан, ич касалликларига қарши дори-дармонларни Уфадан, қоқшолга қарши дорини Пермдан оламиз. Ҳозир бу масалада жуда қийналиб қолдик. Шунинг учун Москва, Санкт-Петербург, Пермь, Уфа сингари шаҳарлар билан ишлаб чиқариш алоқалари мавжуд бўлиб турган корхоналарга ёрдам сўраб мурожаат қилдик. Улар биздан ёрдамини аямайди, деган умиддамиз. Чунки, болалар-келажагимиз. Мустақиллигимиз истиқболи уларнинг соғлом ўсишига бевосита боғлиқ.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

БАРКАМОЛЛИК СИРИ

Овқатланиш одоби

Соғлом турмуш тарзининг буюк фидойиларидан бири — америкалик Поль Брегнинг «Оч юриш шарофати» рисоласида баён қилинган фикр-мулоҳазалар бир қарашда кўпчилик назаридан пинҳон қолиб келган муҳим кашфиётдек туюлади. Ҳолбуки, Поль Брегдан неча асрлар муқаддам яшаб ўтган аждодларимиз оч юриш, меъёрида овқатланиш ҳар доим соғлом бўлиш, узоқ умр кечиришнинг муҳим омили эканини қайта-қайта таъкидлашган. Лекин яқин-яқинларгача биз бундан бехабар қолиб келдик. Хабардор бўлганларимиз ҳам аксарият ҳолда турмуш икир-чикирларига ўралашиб, рўзғор ташвиши билан бўлиб, бу нарсани унутиб қўямиз. Баъзан эса маълум муддатга оч юришга, овқатни кам ейишга ҳафсала, ирода етишмайди.

Шу ўринда бир нарсага изоҳ бериб ўтиш жоиз. Баъзилар «очлик», «оч қолиш» билан «оч юриш» тушунчаларининг фарқига бормай, масала моҳиятини чалкаштириб юборишади. Ваҳоланки, бу тушунчаларни жиддий фарқлаш зарур. «Очлик», «оч қолиш» чиндан ҳам кўпчиликда ёқимсиз таассурот уйғотадиган тушунчалардир. Чунки ўтмишда очлик кишиларга кўп кулфат-азоблар келтирган, қанча одамлар очлик туфайли қирилиб ҳам кетган. Шу жиҳатдан олиб қараганда «оч қолиш» «очликка йўлиқиш» киши иродасига зид тарзда содир бўладиган ҳодисалардандир.

«Оч юриш» эса киши ўзини ўзи маълум муддатга овқатланишдан тийишини билдиради. Бу ҳолда оч юриб соғлиғини тикламоқчи ёки мустаҳкамламоқчи бўлган киши, равшанки, истаган лаҳзада яна овқатланишни бошлаб юбориши мумкин. Шу боис оч юришдан чўчиш, уни уқубат санаш ноўриндир. Аксинча, иродани ишга солиб, оч юришнинг дастлабки палладаги қатор ноxушликлари енгиб ўтилса, киши мисли кўрилмаган енгиллик, ҳузур-ҳаловат ҳис этади, соғлиғи, кайфияти аъло даражага кўтарилади.

Поль Брегг ўз рисоласида оч юришнинг мана шу ҳузурбахш жиҳатларини кўпдан-кўп тажрибалар, мисоллар орқали мароқли тарзда баён қилиб бергани учун ҳам унинг соғлом турмуш тарзига оид таълимоти минглаб кишилар қалбига йўл топиб, ўзига хос дастуруламал вазифасини ўтаб келмоқда.

Бироқ, юқорида таъкидланганидек, Поль Бреггдан неча юз йил аввал яшаб ўтган аждодларимиз оч юриш, кам овқат ейишнинг фойдалари хусусида ғоят ибратли мулоҳазалар, ҳикоятлар ёзиб қолдиришганки, уларни маънавий қадриятларимиз хазинасига киритиш биз учун ҳам қарз, ҳам фарздир. Ўшандагина биз чин инсоний турмуш тарзининг тамал тошларидан бирини бунёд этган бўламиз. Чунки нима тўғри келса ўшани паққос туширавериш, ҳаром-харишнинг фарқига бормаслик, таом тайёрлаш, уни тановул қилишнинг маълум қоидаларига риоя этмаслик, овқатланишда меъёрни билмаслик биз интиқиб кутаётган фаровонликка эмас, балки охир-оқибатда ҳеч нима билан қоплаб бўлмайдиган исрофгарчиликларга олиб келади.

Бунда энг хатарли жиҳат шундаки, овқатланишда меъёрни билмаслик ёки таомларни пала-партиш тановвул қилиш эртами-кеч кишида бетоблик уйғотади, кўпинча уни тузалмас хасталикка йўлиқтиради. Аждодларимизнинг ўгитларида бу нарса қайта-қайта таъкидланиши бежиз эмас.

Энди шу ерда сўзимизни мухтасар қилиб, бевосита манбаларга мурожаат этсак.

ҲИКОЯТ

Кисронинг бир ўғли бўлиб, у жуда кўп овқат ер, ҳамиша хаста ва бемор эди. Ҳеч ким унинг касаллик сирини аниқлайолмасди. Бир табибни топиб келтирдилар.

У нуроний сифатли бир одам эди. Йигитнинг томирига қўл қўйиб, кўп ейиш туфайли овқат ҳазм бўлмасдан ҳиқичоқ ва кекириш иллатига мубтало бўлганини билди ва уни муваффақиятли даволади.

— Унга нима бердинг? — деб сўради Кисро.

— Очлик,—деб жавоб берди табиб.

ҲИКОЯТ

Бир киши бир улуғ одамнинг ҳузурига келиб: «Менга йўл-йўриқ кўрсатинг», деди. Улуғ киши ундан: «Емишинг нима?» — деб сўради. У киши: «Саримсоқ. Қачон қорним очса, саримсоқ ейман ва ором топаман», — деди. Улуғ киши унга: «Бор, аввал ейишни ўрганиб кел, кейин йўл-йўриқ кўрсатаман», деди.

Башар Ҳофий айтади: «Агар кам ейиш бозорда сотиладиган мато бўлса, оқил кишилар учун ундан кўра яхшироқ сотиб оладиган нарса бўлмасди!».

ҲИКОЯТ

Жолинус (оврупоча Гален) ҳаким вафот этгач, унинг хонасидан қуйидаги сўзлар ёзилган хатни топдилар: «Энг аҳмоқ киши шундай кишики, топган овқатини тинимсиз оғзига тиқаверади. Табобат бўйича меъёрида ейиш саломатлик гаровидир».

ҲИКОЯТ

Бир киши Суқротга:

— Сен дунёнинг сара неъматларидан ўзингни беҳуда маҳрум қилгансан! — деди.

— Сара неъмат нима ўзи?— деб сўради ундан Суқрот.

— Семиз барра гўшт ейиш, шароб ичиш, чиройли кийиниш, гўзаллар билан ишрат қилиш.

Суқрот унга деди:

— Бу неъматларнинг ҳаммасини тўнғиз, маймун ва дарандаю ҳайвонларга ўхшашни хоҳловчиларга ҳавола қилдим. Бундай тоифадаги кишилар ўз қоринларини ҳайвон қорнидек шиширадилар, руҳ иморатини тиклаш ўрнига бадан иморатини тиклайдилар!

ҲИКОЯТ

Ит ва эшаклар ҳайвонлар тоифасига мансуб бўлишларига қарамай, касал бўлган чоғи, то тузалмагунича ҳеч нарса ейишмайди. Аммо баъзи кишилар инсон қиёфасига эга бўлатуриб, зарар келтирувчи овқатларни ҳозиқ табиб ман қилса ҳам барибир еяверади..

ҲИКОЯТ

Луқмони ҳаким ўғлига насиҳат қилиб шундай деди:

— Эй ўғлим, қорнинг тўйса ҳам, яна устига зўрлаб ема, тўқ қорингга зўрлаб егандан кўра овқатни итга тўкиб берган савоблироқдир. Чунки кўп ейишдан дил кўзи бекилади, қалбни қора занг босади, ҳар хил касалликлар пайдо бўлади...

ҲИКОЯТ

Бир ҳакимдан:

— Қайси овқат ширинроқ?— деб сўрадилар.

Ҳаким уларга:

— «Очлик» деб аталган овқат, чунки ҳар ким қорнини забт этолсагина, барча яхши фазилатларни эгаллашга қурби етади!

ҲИКОЯТ

Кишининг ризқи поклик ва ҳалоллик билан топилган бўлса-да, таомни меъёрдан ортиқ еса, қуйидаги зарарлар юзага келади: кўп овқат еб қўйган кишида ноxушлик уйғонади, фикрлаш бузилади, баъзан бехосдан ўлиб қолади... Иккинчидан, одам кўп овқат егани сари иштиҳаси ортаверади. Шунинг учун устод Абу Жаъфар: «Ошқозон ажаб аъзоки, оч қўйган саринг тўқлик ҳолати ошади, тўйдирган саринг очлиги кўпаяверади», — деган эди. Учинчидан, кўп ейиш туфайли ҳар хил иллат ва васвасага тушиш ҳолатлари юз беради, фаҳму фаросат пасаяди. Шунинг учун олимлар: «Кўп ейиш заковат ва донишмандлик кушандаси», дейдилар.

ҲИКОЯТ

Бир паҳлавон бор эди: бир кунда ўн манн таом ер эди ва саккиз манн пишиқ ғиштни муштининг зарби билан тупроққа айлантирар, бу томошаси учун одамлардан чақа йиғар эди. Мен унга: «Эй баднафсу пастҳиммат, тайёр ғиштни тупроққа айлантириб чақа йиққандан кўра, тупроқни ғишт қилиб мендан пул ол», — дедим. Ўша куни у пул ишлагани келди ва ўн кишининг овқатини еб, бир кишичалик иш қилолмади. Эртасига умуман кўздан ғойиб бўлди.

Дарвоқе, емоқлик — тирик юриш учундир. Аммо ғофил кишилар ҳаётни ейиш учун деб тушунадилар.

ҲИКОЯТ

Бир куни тўртта ҳаким Кисро ҳузурига тўпланишди. Улар ироқлик, румлик, ҳиндистонлик ва суданлик эдилар. Кисро уларга: «Ҳар бирингиз касаллик туғдирмайдиган бир дори ҳақида сўзлангиз!» — деди. Ироқлик ҳаким деди: «Касал бўлмаслик учун ҳар куни наҳорда уч ҳўпламдан қайнаган сув ичиб туриш жоиз».

Румлик ҳаким айтди: «Касаллик қўзғатмайдиган малҳам шулки, ҳар куни оз-оз таратизак истеъмол қилиш зарур». Ҳиндистонлик ҳаким деди: «Касалликдан фориғ бўлай десанг, ҳар куни қора ҳалиладан уч дона емоқ даркор».

Навбат суданлик ҳакимга келди, лекин ундан садо чиқмади. «Сен нега индамаяпсан?» —деб сўради ундан Кисро. «Эй ҳожам, — деди суданлик ҳаким, — қайнаган сув буйрак ёғини эритиб юборади, меъдани бўшаштиради. Таратизак эса сафро қўзғатади, қора ҳалила эса савдойилик пайдо қилади».

— Сен нима тавсия қиласан? — деди Кисро.

Суданлик ҳаким айтди:

— Эй ҳожам, касаллик қўзғатмайдиган даво шулки, қорнинг очмай туриб овқат емайсан, овқатланаётганда қорнинг тўйиб кетмасдан олдинроқ таомдан қўл тортасан. Агар шунга амал қилсанг, ўлимдан бошқа ҳеч қандай иллат сени енга олмайди».

Ҳакимларнинг барчаси: «Ҳаққи рост!» — дея хитоб қилишди. Суданлик ҳаким эса яна қўшимча қилди:

— Соғ пайтинг соғлом бўлишнинг чора-тадбирларини кўриб юриш, касал бўлиб дори ичишдан афзалроқдир!

ҲИКОЯТ

Муҳаммад ибн ал-Ямлиний шундай дейди: «Бир неча кишидан бир неча нарса ҳақида сўрадим, бир хил жавоб беришди. Табиблардан энг шифобахш дори сўрадим: «Оч юриш ва кам ейиш» дейишди. Ҳакимлардан ҳикмат ўрганишга ёрдам берадиган нарсани сўради: «Оч юриш ва кам ейиш», деб жавоб қилишди. Олимлардан эсда сақлашга ёрдам берадиган нарса сўрадим, улар ҳам: «Оч юриш ва кам ейиш» дея жавоб қайтаришди!

Шермуҳаммад ЙЎЛДОШ ўғли тайёрлади.

Бош муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Н. ҚАЮМОВ, М. ИСЛОМОВ, М. МИРЗАЕВ, Э. ЗИКРИЁЕВ, Р. ҲУСАНОВ, Ҳ. РАҲМАТИЛЛАЕВ, М. ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), С. САЙДАЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), О. ҒОФУРОВ (масъул котиб), Н. ОРИФЖОНОВ, Э. ИБРОҲИМОВ, Р. БОБОМУҲАМЕДОВ.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «ЎЗМЕВАСАБЗАВОТ-УЗУМСАНОАТИ» КОНЦЕРНИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб—33-09-93, Масъул котиб ўринбосарлари—32-56-25. Деҳқончилик бўлими—32-56-35, 32-54-51, 33-09-93. Қайта ишлаш саноати бўлими—32-56-31. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими—32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-09-93. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма П. 585. 28880 нусхада босилди, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2, Босишга топшириш вақти. 21.00. Босишга топширилди — 21.00

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6.